

"L U Č"

POLJUDNO · ZNANSTVENI ZBORNIK

IV.

ZBRAL LAVO ČERMELI

EX LIBRIS „LUČ“

TRST 1929

KNJIŽEVNA DRUŽINA „LUČ“

1771/4

N 17. 188/1954

TISKALA, IZDALA IN ZALOŽILA TISKARNA EDINOST
V TRSTU

VSEBINA.

Angelo Kukanja: Veliki fašistovski svet. . .	Str. 5
Lavo Čermelj: Politično upravni in sodni pregled Julijske Krajine ob koncu l. 1928.	15
Angelo Kukanja: O legislativni unifikaciji . . .	36
France Bevč in Lavo Čermelj: Periodne publikacije	45
F. B.: Knjižne izdaje v letu 1928	85

Priloga: Karta Julijske Krajine (Politično-upravni in sodni pregled po stanju 31. XII. 1928.)

ANGELO KUKANJA :

VELIKI FAŠISTOVSKI SVET.

Fašizem je v preteklem letu izvršil v državni uredbi Italije velike in globoke izpremembe. Že od l. 1924. dalje je njegovo revolucionarno hotenje, ki je nameravalo spremeniti in izbrisati vse, kar je dišalo po bivšem demokratično-liberalnem duhu, šlo v premi črti dalje. Manj prema je bila ta črta v praktičnem reševanju te revolucionarnosti, kajti na razbitinah preteklosti se je njena ideologija le počasi tvorila in ustvarjala; dočim je bila prvotno le reakcija in kot taka naravno predvsem negativna, je pozneje, zlasti pa v preteklem letu, postala splošno konstruktivna.

Fašizem je bil politična stranka, nastala v povojnem italijanskem kaosu, ko je nacionalni čut Italijanov silno utrpel in je državi grozila anarhija. Z državnim, nekrvavim udarom oktobra 1922. je fašizem prišel do vlade in je v nekaj letih izbrisal prejšnje politično in državno lice dežele. Izbrisal, toda ne še ustvaril novega! Fašizem ni hotel ostati samo politična stranka, bolj ali manj vplivna; na ruševinah je začel graditi novo državno uredbo in prekvaševati duhove. Od vsega početka je bilo jasno, da sloni fašistovska ideologija na avtoriteti.^{*)} In to svojo ideologijo je prenesel tudi na državno uredbo v onem trenutku, ko je pridobil vso oblast v svoje roke ter je postal neomejen gospodar položaja. Pa je fašizem šel še korak dalje, ko je proglasil svoja načela in

^{*)} Takole je rekel posl. Orano, poročevalec o zakonskem osnutku zakona o Velikem fašistovskem svetu v poslanski zbornici: «...ni bilo nikogar, ki bi si upal javno povedati, kar je v sebi veroval, da je vse zlo v pomanjkanju enotnega načela v družbi ljudi, načela avtoritete, ki uresničeno vendarle iztrga oblast iz rok spreminljive usode nejasnih doktrin in socialnih stremljenj.»

načrte za dogmatične in za državo edino rešilne. Kdor je proti stranki, je tudi proti državi. Ustvarila se je tako enačba: stranka = država. V tej pa ni prostora za človeka nasprotnega stranki, ker je obenem po enačbi tudi proti državi.

Dosledno temu se je povzdignila država v novo bitje, katere pomen in cilji so zavzeli novo obliko. Verjetno je, da je taka miselnost povzdignila državno zavest do najvišje mere...

Enačba: stranka = država je bila prvotno sicer že v praksi potrjena in posvečena misel, toda ni dobila še svoje državnopravne forme; in je zato tekla stranka vzporedno ob državi, seveda ne brez škode eni ali drugi tvorbi. Prevladovala je stranka in v tej kot najvišji izraz in odločilni organ Veliki fašistovski svet. Nujno je bilo, da je prišlo pogosto do spora med Velikim fašistovskim svetom in državnimi oblastmi. In to je trajalo tako dolgo, dokler ni bilo formalno rešeno vprašanje Velikega fašistovskega sveta. Zato je tudi posl. Orano rekel: «...da zakon (o ustavnem priznanju V. f. sv.) posveti in uzakoni ustavni položaj Velikega fašistovskega sveta, stapljajoč tako končnoveljavno nacijo, državo in stranko.»

Že spomladi lanskega leta je bila poslanska zbornica odobrila novi zakon o ljudskem zastopstvu, ki je docela izpremenil že stoletno v francoski revoluciji spočeto načelo ljudskega zastopstva*). V tem zakonu je tudi nejasno očrtana vloga V. f. sv. Že iz tega enostavnega razloga, da se je novi zakon o ljudskem zastopstvu skliceval na neko še ne obstoječo ustavno določbo, je ideja o novi poslanski zbornici imela nasprotnike. Pa je ta uzakonitev V. f. sv. bila v okviru režimskega stremljenja, ki zavrača vsako zahtevo, da je vlada izraz od ljudstva izvoljenih zastopnikov. Pomislimo 1.) na zakon od 24. dec. 1925., števil. 2263 o delokrogu in prerogativah vladnega načelnika, prvega ministra državnega tajnika in 2.) na

*) Glej: Jos. Jurca: Parlamentarna preuredba, «Luč» III. str. 3—11.

zakon od 31. jan. 1926., številni 100 o pravici izvrševalne oblasti, da izdaja pravne norme, in razumeli bomo, kako je reforma ljudskega zastopništva in uzakonitev V. f. sv. dosleden korak. Ti zakoni so viri novega fašistovskega ustavnega prava.

Z zakonom od 24. dec. 1925. vlada ni več izraz in emanacija ali samó emanacija parlamenta, marveč je njena moč v njej sami in je le nekakšna vmesna oblast med krono in parlamentom, kajti prevzela je od obeh nekaj prej njima pridržanih pravic. Nad vse so pa poudarjeni delokrog in atributi predsednika vlade, ki ni več «primus inter pares», nekaka reprezentančna oseba vlade; na mesto prejšnjega predsednika je stopil prvi minister, načelnik vlade s povečanimi pravicami; on je odločujoča oseba, on daje direktive; in tudi kabineta ni več, kajti ne eksistira več kolegijalna odgovornost vlade napram parlamentu; nadomestila jo je odgovornost samó načelnika vlade, ne pred parlamentom, ampak kralju. Načelnik vlade pa izbira ostale ministre, ki so njemu odgovorni. Ta zakon je povrh tega podelil njegovi osebi posebne prerogative.

Drugi zakon (od 31. jan. 1926.) sicer še vedno vzdržuje podmeno, da izvršuje kralj posredno po vladi eksekutivno oblast, toda vlada sme izdajati pravne norme, ki zadevajo: a) izvršbo zakonov; b) uporabo pravic, danih eksekutivni oblasti; c) organizacijo in delovanje državne uprave, uredbo njegovega osebja, uredbo juridičnih oseb, izvzemši občine, pokrajine, javne dobrodelne ustanove in univerze. Izvrševalna oblast vlade zavzemlje vedno večji obseg.

Veliki fašistovski svet je bil po pohodu na Rim sinteza fašistovskega gibanja, on je prav za prav vodil vlado in državo. Na tem mestu je treba poudariti, da je ta vrhovni organ postavil temelje ne-le državnemu ustroju, ampak tudi fašistovskemu gibanju. Zapovrstjo je bil oče: milici, inozemskemu fašju, mladinskemu gibanju, parlamentarnemu in upravnemu delovanju, korporativni preuredbi drža-

ve, novi volilni reformi, listini dela; vsi temeljni zakoni nove države so njegov zarodek in njegova izvedba.

Zakon od 9. dec. 1928., številka 2693 o uredbi in delokrogu Velikega fašistovskega sveta je dal temu dejstvu samo legalno obliko. Na drugi strani je uzakonitev tega načrta, kakor rečeno, tudi posledica zakona o političnem zastopstvu, ki daje V. f. sv. pravico odločati o kandidaturi listi poslancev. (Izjava sen. Berioja, referenta o zakonskem osnutku o V. f. sv. v senatni zbornici.) Organsko bi bil moral biti odobren pred volilno reformo, ker je ta zakon pogoj onemu, kar je v senatu sen. Vitelli tudi povdarjal.

Zakon od 9. decembra 1928., številka 2693 z imenom: Uredba in delokrog Velikega fašistovskega sveta (Ordinamento e attribuzioni del Gran Consiglio del Fascismo) je bil objavljen v uradnem listu «Gazzetta Ufficiale» od 11. dec. 1928., številka 287 in je stopil v veljavo z istim dnem, kakor določa čl. 15. tega zakona samega.

Zakon govori v 14 členih o namenu, sestavi in delokrogu V. f. sv.

Namen.

Namen V. f. sv. je izčrpan s 1. čl., ki pravi: Veliki fašistovski svet je vrhovni organ, ki ureja in izpopolnjuje vse delovanje režima, vzniklega iz oktobrske revolucije l. 1922. Ima odločujočo besedo v slučajih, navedenih v zakonu in daje poleg tega svoje mnenje o vsakem drugem političnem, ekonomskem in socialnem vprašanju nacionalne važnosti, za katero je bil vprašan od vladnega načelnika.

Na tem mestu naj navedem samo besede sen. Crispoltija (govoril je v senatu v prilog zakonskemu načrtu), ki je dejal, da hoče s svojimi besedami razpršiti dvome in skrbi onih, ki vidijo v V. f. sv. neko nadplast nad najvišjimi oblastmi in organi države. Rekel je, da ima V. f. sv. odločujoč glas samo v zadevah, ki so izven zakonodaje, ker je mnenje sveta odločujoče le glede poslanskih kandidatov in višjih mest v fašistovski stranki.

Sestava.

O sestavi V. f. sv. govorijo členi 2., 3., 4., 6., in 7.; vsi razen šestega o tem, kdo je ali more biti član sveta, dočim govorita 6. in 7. o načinu priznanja oziroma o imenovanju članov.

Člani za nedoločen čas so (čl. 4):

- 1) kvadrumviri pohoda na Rim;
- 2) oni, ki so v svojem svojstvu vladnih članov bili najmanj 3 leta člani V. f. sv.;
- 3) osrednji tajniki fašistovske stranke, ki so zapustili to funkcijo po l. 1922.*)

Člani radi svoje funkcije in za vso njeno dobo so (čl. 5):

- 1) Predsednik senata in predsednik posl. zbornice;
- 2) ministri državni tajniki;
- 3) državni podtajnik pri predsedstvu min. sveta;
- 4) vrhovni poveljnik prostovoljne milice za nacionalno varnost;
- 5) člani direktorija faš. stranke;
- 6) predsednik ital. akademije in predsednik faš. zavoda za kulturo;
- 7) predsednik nac. ustanove Balilla;
- 8) predsednik posebnega sodišča za zaščito države;
- 9) predsedniki nac. faš. konfederacij pravno priznanih sindikatov;
- 10) predsednik nac. ustanove za kooperacijo**).

*) S kr. dekretom od 21. jan. 1929. so bili priznani za člane V. f. sv. na podlagi tega člena pod točko 1) Gen. Italo Balbo; drž. svetnik Mich. Balbo; gen. Em. De Bono; prof. De Vecchi; pod točko 2) Ing. Belluzzo; grof Ciano di Cortellazzo; prof. P. Fedele; dr. L. Federzoni; Giov. Giuriati; Dino Grandi; prof. Alf. Rocco; grof Giac. Suardo; pod točko 3) R. Farinacci; R. Forges Davanzati; Fr. Giunta; Nic. Sansanelli.

**) Z istim gori navedenim kr. dekretom je bilo priznanih 28 članov V. f. sv., ki spadajo pod ta člen. Omeniti je, da nista še bila vključena v to listo ne predsednik senata ne predsednik posl. zbornice; drugi iz razloga, ker je bila poslanska zbornica razpuščena.

Tajnik V. f. sv. je vsakokratni tajnik faš. stranke (čl. 3). Vidimo torej, kako se prepletajo državni organi s strankami in da so zastopane v svetu vse institucije, ki jih je ustvaril fašizem. Položaj fašistov «prve ure» pa je prominenten tudi po trajanju dobe članstva.

Članstvo v čl. 3., 4. in 5. navedenim osebam **prizna** kralj s svojim dekretom na predlog vladnega načelnika; in na isti način se more to **priznanje preklicati** (čl. 6). Iz tega je razvidno, da je dan nekaterim privilegij za članstvo V. f. sv. Niso «de iure» člani sveta, vendar imajo ob danih pogojih neko prednost, ker se za take le **priznajo** in ne imenujejo.

Toda število članov s tem ni izčrpano, kajti čl. 7. daje vladnemu načelniku pravico, da sme **imenovati** za člane V. f. sv. za dobo treh let, ki se lahko obnovi, one osebe, ki so si stekle zasluge za narod in fašistovsko revolucijo.*) Na isti način more vladni načelnik tako imenovane člane odstaviti. Poleg tega sme vladni načelnik poklicati v V. f. sv. k sodelovanju še druge osebe kot strokovnjake za razna vprašanja, ki so predmet razpravam. Ti strokovnjaki nimajo pravic članov.

Predsednik V. f. sv. je vladni načelnik, prvi minister državni tajnik. On je predsednik V. f. sv. «de iure». Od njega je odvisno svetovo delovanje, kajti: on ga (V. f. sv.) sklicuje, kadar se mu zdi potrebno in mu določi dnevni red (čl. 2). Lahko pa določi predsednik za svojega namestnika tajnika V. f. sv., ki prevzame v takem slučaju vse njegove posle.

Člani sveta smejo biti tudi senatorji in poslanci (čl. 8). Čl. 9 določa imuniteto članov, ki je ista kakor poslanska; V. f. sv. pa mora dati svoje dovoljenje, ako hoče faš. stranka disciplinarno postopati proti kakemu svojemu članu, ki je istočasno član V. f. sv.

*) Vladni načelnik je z dekretom od 26. jan. 1929. imenoval za dobo treh let sledečih osem članov: dr. Gius. Botteri, dr. Aless. Chiocolini, prof. Enr. Corradini, prof. Alb. De Stefani, dr. Santo Ferretti, Edmondo Rossoni, Attilio Terruzzi in prof. Volpi di Misurata. Celotno število članov V. f. s. znaša torej sedaj: 16 + 28 + 8 = 52.

Delokrog.

Bistveno je delokrog sveta dvojne narave: ima **deliberativno** in **konsultativno** pravico v vseh onih slučajih, ki so označeni v zakonu.

Odločujočo besedo ima (čl. 11):

1) o kandidatni listi poslancev, določenih po čl. 5. zakona od 17. marca 1928., števil. 1019;

2) o notranji uredbi in političnih smereh fašistovske stranke ter

3) o imenovanju in preklicu tajnika in podtajnika stranke ter članov direktorija.

Najdalekosežnejšega pomena je, da V. f. sv. odloča o kandidatni listi poslancev in od njega bo odvisno lice bodoče, nove poslanske zbornice. V njegovi moči je, da potrdi od sindikatov in drugih institucij predloženo kandidaturo oseb, in ne samo to, marveč sme tudi ustaviti druge osebe v kandidatno listo. Ta designacija oseb za poslanca je prav za prav že izvolitev, ker volilci pri volitvah s svojim «da» ali «ne» samo **potrdijo** ali pa **zavrnejo** od V. f. sv. sestavljeno listo. Reforma volilnega zakona je posledica fašistovske doktrine, kakor tudi stvarnega položaja. Vse nacionalne organizirane sile bodo zastopane v poslanski zbornici, ki bo sicer res na korporativni podlagi, toda ne bo sindikalna v ožjem pomenu besede. Fašizem zadosti starim sindikalnim težnjam, daje sindikatom, združenim v konfederacije pravno mesto v državi in jim daje proporcionalno predstavništvo v poslanski zbornici, toda kakor ni poslanec le zastopnik lokalnih interesov, tako ni le zastopnik onega družabnega razreda, ki ga je poslal v parlament. Z volilno reformo se ni hotelo ustvariti razrednih zastopnikov. Veliki faš. svet namreč odvzame od konfederacije predlaganemu kandidatu značilnost zastopnika svoje konfederacije; merilo za designacijo poslancev je V. f. sv. samo sposobnost v vseh ozirih. Tak izbranec ni več zastopnik svojega poklica in razreda, marveč izvrševalec višjih nalog nacije. V tem trenutku dobi njegova oseba državno investituro, poslanec je organ dr-

žave. Tako fašistovska doktrina! Ta trditev zadobi še večji povdarek, če pomislimo, da ne samo konfederacije predlagajo kandidate, temveč je predlagalna pravica, čeprav v skrčeni meri (smejo predložiti 200 poslanskih kandidatov, konfederacije pa 800) podeljena vsem onim nesindikalnim organizacijam, ki so z nacionalnega vidika važne in je njih namen prosvetno, vzgojno, podporno in propagandno delo.*) Vrh tega V. f. sv. ni vezan pri designaciji poslancev na predlagance, ker že predlagane lahko črta iz liste in ne predlagane lahko vstavi. Stari politični nazor se na ta način razširi, država je rešena i parlamentarizma i zastopnikov lokalnih interesov ljudstva.

*) Te organizacije je določil kr. dekret od 17. jan. 1929., štev. 3. (Gazz. uff. od 18. I. 1929., štev. 15.), oo pa sledeče: (število, ki imenu sledi, pomeni, koliko posl. kandidatov sme organizacija predložiti.) Osrednje faš. udruženje javnih nameščencev 28; Nac. faš. udruženje osnovnošolskih učiteljev 10; Nac. faš. udruženje železničarjev 5; Nac. faš. udruženje poštnih in telegrafskih uslužbencev 2; Osrednje faš. udruženje nameščencev državnih industrijskih podjetij 2; Akademije 9; Univerze, strokovne vis. šole in zavodi 30; Srednje šole vseh vrst 15; Šole lepih umetnosti 2; Faš. zavod za kulturo 3; Društvo Dante Alighieri 2; Nac. udruženje bojnikov 45, ki mora upoštevati tudi skupino imejiteljev zlatih svetinj, imejtelje odlikovanja modrega traka, vojne prostovoljce, garibaldince, družine v vojni padlih, družine padlih za nacionalno idejo; Udruženje vojnih pohabljenecv in invalidov 30; Italijanski nac. centrum 8; Ital. pomorska zveza 1; Faš. kolonialni institut 1; Nac. ustanova za kooperacijo 1; Udruženje ital. hranilnic 1; Udruženje ital. akcijskih družb 1; Udruženje zadrug za bonifikacije in namakanje 1; Touring Club 1; Ital. nac. olimpijski odbor 1; Nac. delopustna ustanova 1; vkupno 200.

V kolikor niso zapopadene v organizacije za vso državo, za katere predlagajo kandidate osrednji odbori ali komisariji, pridejo za naše kraje posebej v poštev le šole; tako tvori Trgovska univerza v Trstu s Trg. visoko šolo v Benetkah in Univerzo in Inž. šolo v Padovi eno skupino s sedežem v Padovi; ta skupina predlaga 3 kandidate.

Srednje šole Tržaške, Pulske, Zadrške, Reške in Goriške pokrajine tvorijo eno skupino s sedežem v Trstu in predlagajo enega kandidata.

Glasbena konservatorija «G. Verdi» in «Tartini» v Trstu predlagata skupno z vsemi drugimi konservatoriji Italije enega kandidata.

Vstop izobraženstva v parlament je značilen, ni podrejenega pomena. *)

Posvetovalno pravico ima svet v vseh ustavnih zadevah; to je obširna pravica, toda izrecno je rečeno, da se **mora** slišati njegovo mnenje o zakonskih predlogih (čl. 12):

1) o prestolonasledstvu, o delokrogu in prerogativah krone;

2) o sestavi in delovanju V. f. sv., senata in poslanske zbornice;

3) o delokrogu in prerogativah vladnega načelnika;

4) o pravici izvrševalne oblasti, da izdaja pravne norme;

5) o sindikalni in korporativni uredbi;

6) o odnošajih med državo in sv. stolico;

7) o meddržavnih pogodbah, ki imajo za predmet izpremembo ozemlja države ali kolonij ali odpoved pridobitve.

Čeprav se mora v teh zadevah vprašati svet le za njegovo mnenje, ki ne veže ne vlade ne parlamenta, vendar sluti lahko vsak, kak vpliv bo to imelo na nadaljni razvoj ustavnega prava. Poročilo vladnega načelnika, dodano zakonu o V. f. sv., pravi, da uvaja 12. člen po vzoru drugih držav kategorijo zakonov, ki imajo ustavno lice. Obvezno je mnenje svetovo in ker svet sklicuje in mu določa dnevni red vladni načelnik, je nemogoče, da bi prišel pred parlament kak zakonski osnutek za ustavne izpremembe brez privoljenja ali celo proti volji prvega ministra.

Čl. 13. je v skladu z že omenjenim zakonom od 24. dec. 1925. o delokrogu vladnega načelnika; ne bo sta več vladni načelnik in vlada zrcalo ravnotežja in politične smeri poslanske zbornice, ker po čl. 13 predloži V. f. sv. kroni na predlog vlad. načelnika seznam oseb, ki pridejo ob nezasedenosti mesta prvega ministra kot njegovi nasledniki v poštevi. Toda čl. 13. raz-

*) Med tem je bila posl. zbornica s kr. dekretom od 21. jan. 1929. razpuščena. Prve volitve po novem načinu bodo 24. marca 1929.

likuje dva seznama: enega za imenovanje vladnega načelnika, ki je neposredno odgovoren kroni, in drugega onih oseb, ki bi mogle prevzeti vladne funkcije.

Zopet navajam ob tej priliki besede sen. Crispoltija v senatu; rekel je približno takole: čeprav je V. f. sv. upravičen dati svoje mnenje v ustavnih zadevah, vendar ne more tvoriti ta pravica nevarnosti za ustavo, baš nasprotno. V. f. sv. predlaga kandidate na izpraznjeno mesto vladnega načelnika. Ta predlog krone niti najmanj ne veže.

Kaj blizu je tedaj vprašanje: čemu torej V. f. sv., ako nič ne izpreminja? Ali ni odveč? Tega se je sen. Crispolti zavedal in njegov odgovor-zagovor je bil, da mora velika stranka, kakor je fašistovska, biti v državnem ustroju in ne izven njega. V. f. sv. na eni strani omogočuje in zasigura v državi nepretrganost režima, na drugi strani jamči mirno in moralno sodelovanje stranke.

Tajnike, podtajnike, upravnega tajnika in ostale člane faš. direktorija imenuje za dobo treh let vladni načelnik, potem ko je na podlagi čl. 13. dal V. f. sv. svoje priznanje (čl. 14). Zadnji odstavek tega 14. čl. daje osrednjemu tajniku faš. stranke možnost, da se udeleži sej ministrskega sveta. To se zgodi s kraljevim odlokom na predlog prvega ministra. Za sedanjega tajnika Turatija je stopila ta odredba že v veljavo.

Podrobno delovanje V. f. sv., katerega zasedanja so tajna, bo določil pravilnik (čl. 10). Zakon o V. f. sv. je po tem, kar smo obrazložili, najboljši dokaz • enačbi stranka = država. Vsaka državna uredba je odraz miselnosti in pojmovanja narodovega o državi in njenih ciljih. Kako se bo ta veliki načrt izvršil in kako bo izvedba preustroja države učinkovala, to • naravno pokazala šele prihodnost.

LAVO ČERMELJ:

POLITIČNO-UPRAVNI IN SODNI PREGLED JULIJSKE KRAJNE OB KONCU L. 1928.

Upravna razdelitev.

V poldrugem letu, t. j. od časa, ko smo objavili v «Luči»¹⁾ preglednico občin Julijske Krajine, so se izvršile tolike in tolikšne spremembe, da ne bi več posebno koristilo, ako bi sledil dvema prejšnjima dodatkoma²⁾ še tretji, temveč je povsem primerno, da podamo čitatelju popolno sliko sedanje razdelitve tega ozemlja, to pa tem bolj, ker kaže, da se bliža vrsta sprememb svojemu koncu.

Najprej pa hočemo navesti vse spremembe, ki so nastale v drugi polovici 1928., kajti s tem bo preglednica le bolj jasna, ker ne bodo več potrebni razni dodatki in pripombe.

Predvsem se je zmanjšala površina **Pulske pokrajine** na korist **Reške pokrajine**, kajti z zakonom od 4. X. 1928., števil. 2370³⁾ sta bili odcepljeni od prve in priklopljeni k drugi pokrajini občini Materija (Matteria) in Podgrad (Castelnuovo d'Istria) s površino 30.916 ha in z 12.546 legalnimi in 11.825 prisotnimi prebivalci. V načrtu je bila še večja sprememba: govorilo se je namreč tudi o prehodu otokov Cresa in Lošinja od ene k drugi pokrajini, toda končno je ostalo pri omenjeni spremembi.

Spremembe v obsegu občin so se vršile v vseh pokrajinah, ki prihajajo za naš članek v pošteu.

¹⁾ «Luč», poljudno znanstveni zbornik I. 1927. str. 5—38.

²⁾ «Luč», II. 1928., str. 103—108, in «Luč» III. 1928., str. 109—115.

³⁾ G. U. št. 259.

razen v Reški, kjer se je v preteklem letu izvršila le razmejitev nove občine Klana (Clana)⁴⁾, ki je nastala l. 1925. po odcepitvi frakcij Klana, Lisac in Skalnica od občine Matulje⁵⁾. Ker podatki o novi razmejitvi niso bili objavljeni, ne moremo žal navesti natančne površine te občine.

V **Goriški pokrajini** so se izvršile sledeče spremembe:

Priklopili so k občini Ajdovščina (Aidussina) odpravljenе občine: Dol Otlica (Dol-Ottelza), Lokavec (Locavizza di Aidussina), Planina, Šturje (Sturia delle Fusine) in Ustje (Ustie)⁶⁾, (površina in število prebivalcev sta razvidni iz preglednice; radi tega izpustimo tu in pri naslednjih občinah tozadevne podatke);

k občini Cerčno (Circhina) občino Šebrelje (Sebreglia)⁷⁾;

k občini Idrija (Idria) občine Čekovnik (Ceonico), Dole, Ledine, Spodnja Idrija (Idria di Sotto) in Vojsko (Voschia)⁸⁾; ter

k občini Gorica (Gorizia) občino Vertojba (Ver-toiba in Campi Santi)⁹⁾.

Združene pa so bile:

občini Temnica (Temenizza) in Vojščica (Voissizza di Comeno) v eno občino pod imenom «Temnica» («Temenizza») in s sedežem v Temnici¹⁰⁾;

občine Bajnšice (Santo Spirito della Bainsizza), Bate (Battaglia della Bainsizza) in Grgar (Gargaro) v eno občino pod imenom «Grgar» («Gargaro») in s sedežem v Grgarju¹¹⁾;

⁵⁾ Kr. ukaz od 11. XI. 1925., št. 1715. (G. U. št. 239).

⁴⁾ Kr. ukaz od 15. XII. 1927., št. 2602. (G. U. št. 13. od l. 1928.)

⁶⁾ Kr. ukaz od 31. V. 1928., št. 1510. (G. U. št. 162).

⁷⁾ Kr. ukaz od 7. VI. 1928., št. 1520. (G. U. št. 163).

⁸⁾ Kr. ukaz od 5. VII. 1928., št. 1795 (G. U. št. 185).

⁹⁾ Kr. ukaz od 25. X. 1928., št. 2520. (G. U. št. 276).

¹⁰⁾ Kr. ukaz od 28. VI. 1928., št. 1683. (G. U. št. 176).

¹¹⁾ Kr. ukaz od 28. VI. 1928., št. 1684. (G. U. št. 178).

občine Brje (Boriano), Gabrovica (Gabrovizza), Gorjansko (Goriano), Komen (Comeno), Pliskovica (Pliscovizza della Madonna), Škrbina (Scherbina) in Veliki Dol (Dol Grande) v eno samo občino pod imenom «Komen» («Comeno») in s sedežem v Komnu¹²⁾;

občine Bračan (Brazzan), Kormin (Cormons), in Medeja (Medea) v eno občino pod imenom «Kormin» («Cormons») in s sedežem v Korminu¹³⁾;

občine Brestovica (Brestovizza in Valle), Opatjeselo (Opacchiasella) in Sela (Sella delle Trincee) v eno občino pod imenom «Opatjeselo» («Opacchiasella») in s sedežem v Opatjemselu¹⁴⁾; in

občini Corona in Marijan (Mariano del Friuli) v eno občino pod imenom «Marijan» («Mariano del Friuli») in s sedežem v Marijanu¹⁵⁾.

S tem bi bila ureditev občin v Goriški pokrajini zaključena.

V Tržaški pokrajini so se združile občine Devin (Duino), Mavhinje (Malchina), Nabrežina (Aurisina), Slivno (Slivia) in Šempolaj (San Pelagio) v eno samo občino pod imenom «Devin-Nabrežina» («Duino-Aurisina»).¹⁶⁾

Sicer pa čaka v tej pokrajini še marsikatera občina na priključitev ali na združitev s kako sosednjo občino, tako predvsem občine: Bukovje (Bucchie), Doberdob (Doberdò del Lago), Štjak (San Giacomo in Colle) in Veliki Repen (Rupin Grande).

V Pulski pokrajini sta se izvršili dve spremembi:

Fracija Rovinjsko selo (Villa di Rovigno) se je zopet povrnila od občine Rovinj (Rovigno) k občini Kanfanar (Canfanaro)¹⁷⁾;

¹²⁾ Kr. ukaz od 5. VII. 1928., št. 1796. (G. U. št. 185).

¹³⁾ Kr. ukaz od 3. VIII. 1928., št. 1933. (G. U. št. 198).

¹⁴⁾ Kr. ukaz od 5. VII. 1928., št. 1797. (G. U. št. 185).

¹⁵⁾ Kr. ukaz od 3. VIII. 1928., št. 1932. (G. U. št. 198).

¹⁶⁾ Kr. ukaz od 27. VII. 1928., št. 1940. (G. U. št. 198).

¹⁷⁾ Kr. ukaz od 20. VII. 1928., št. 1956. (G. U. št. 204).

občina Draguč (Draguccio), ki je pred nekaj leti nastala po odcepitvi frakcij Draguč, Grimalda in Tibole od Buzeta, se je sedaj priklopila k občini Pazin (Pisino)¹⁸⁾.

Po vsej verjetnosti je s tem tudi v tej pokrajini razmejitev občin zaključena.

Od občin anektiranega ozemlja, ki spadajo pod **Videmsko pokrajino**, sta se združili občini Naborjet (Malborghetto) in Ukve (Ugovizza-Valbruna) v eno občino pod imenom «Naborjet» (Malborghetto Valbruna) in s sedežem v Naborjetu¹⁹⁾; ter

občini Campolongo al Torre in Tapogliano v eno občino pod imenom «Campolongo al Torre» in s sedežem v Campolongo al Torre²⁰⁾.

Neodločena je še usoda občin Ioannis in Visco.

Julijska Krajina je štela ob času aneksije 249 občin, in sicer: Goriško-Gragiščansko 145 (Goriški okraj 47, Gradiščanski 20, Sežanski 30, Tolminski 23 in Tržiški 25), Istra 49 (Koprski 10, Lošinjski 4, Pazinski 7, Poreški 13, Pulski 7 in Vološki 8), Trst 1, od Koroške 7 občin Trbiškega okraja in od Kranjske 47 (od Idrijskega okraja 7 in od Postojnskega 40)²¹⁾ Tem se je pozneje pridružila še ena občina: Reka, tako da je obsegala Julijska Krajina 250 občin. Od Dalmacije sta bili anektirani 2 občini.

Število občin Julijske Krajine se je kljub temu, da je nastalo v tem času 8 novih občin (Beršeč, Klana, Nerezine, Slum-Lanišče, Sušnjevica, Draguč, Kačja vas in Ledine), od katerih so bile tri sicer zopet odpravljene (Draguč, Kačja vas in Ledine) skrčilo na 178, od katerih sta v Goriški pokrajini 42, v Pulski 40, v Reški 15, v Tržaški 30 in v Videmski 11.

¹⁸⁾ Kr. ukaz od 4. X. 1928., št. 2415. (G. U. št. 267).

¹⁹⁾ Kr. ukaz od 28. VII. 1928., št. 1598. (G. U. št. 170).

²⁰⁾ Kr. ukaz od 27. IX. 1928., št. 2378. (G. U. št. 263).

²¹⁾ Primerjaj «Luč» I. str. 6—9.

SEZMAM OBČIN JULIJSKE KRAJINE IN ZADRA
31. decembra 1928.

Štev.	O B Č I N A	Površina ha	Število prebivalcev	
			legalno	prisotni
Goriška pokrajina — Provincia di Gorizia				
1	Ajdovščina — Aidussina	7025	6451	6203
2	Bovec — Plezzo	21164	4975	4111
3	Breginj — Bergogna	4135	2472	2297
4	Cerkno — Circhina	14778	7963	7560
5	Col — Zolla	6856	1923	1987
6	Čepovan — Chiapovano	6298	3356	3097
7	Črniče — Cernizza Goriziana	5401	3494	3312
8	Črni vrh — Montenero d' Idria	* 7008	3406	3241
9	Dobrovo — Castel Dobra	1641	2311	2278
10	Dolenje — Dolegna del Collio	3361	2707	2691
11	Dornberg — Montespino	2811	4467	4382
12	Fara — Farra d' Isonzo	1013	1768	1766
13	Gorica — Gorizia	10203	44642	42260
14	Gradiška — Gradisca d' Isonzo	1075	4766	4717
15	Grahovo — Gracova Serravalle	6381	3269	3179
16	Grgar — Gargaro	9716	4387	4997
17	Idrija — Idria	* 14419	10543	10440
18	Kal — Cul di Canale	3776	2666	2387
19	Kanal — Canale d' Isonzo	6499	4349	4217
20	Kobarid — Caporetto	16149	6789	6330
21	Kojsko — San Martino Quisca	4225	6468	6258
22	Komen — Comeno	8037	6019	5575
23	Kopriva — Capriva di Cormons	2014	4639	4571
24	Kormin — Cormons	3828	8579	8383
25	Marijan — Mariano del Friuli	834	1956	1917
26	Miren — Merna	1655	2743	2736
27	Opatjeselo — Opacchiasella	4750	2262	2124
28	Renče — Ranziano	1909	3765	3698
29	Rihemberg — Rifembergo	3691	3911	3754
30	Romans — Romans	2709	4249	4145
31	Salona — Salona d' Isonzo	16567	1293	1076
32	Soča — Sonzia	5177	2547	2471
33	Sv. Križ — Santa Croce di Aidussina	3043	3294	3121
34	Sv. Lucija — Santa Lucia di Tolmino	9731	5835	5642
35	Sempas — Sambasso	3502	3147	3054
36	Štanjel — San Daniele del Carso	3146	2218	2136
37	Št. Vid — San Vito di Vipacco	8858	2818	2706
38	Temnica — Temenizza	3480	1921	1603

*) Zvezdica pred številom, ki izraža površino, pomeni, da ni število natančno, temveč le približno. Natančnejši podatki niso bili še objavljeni.

Štev.	O B Č I N A	Površina ha	Število prebivalcev	
			legalno	prisotni
39	Tolmin — Tolmino	14706	6730	6584
40	Traovo — Tarnova della Selva	6359	1488	1446
41	Vipava — Vipacco	4368	5088	4962
42	Zagraj — Sagrado	1317	2018	1995
Celotna pokrajina		263615	209692	200707

Pulska pokrajina — Provincia di Pola ali Istria.

1	Bale — Valle d' Istria	8231	2550	2597
2	Barban — Barbana d' Istria	10481	4569	4393
3	Bo'jun — Bogliuno	*13288	4041	3825
4	Buje — Buie d' Istria	7844	7464	7375
5	Buzet — Pinguente	*12609	10329	10049
6	Cres — Cherso	28897	7987	7214
7	Črni vrh — Verteneglio	3760	2862	2825
8	Dekani — Villa Decani	*7193	6932	6797
9	Grožnjan — Grisignana	6578	4026	3992
10	Herpelje · Kozina — Erpelle · Cosina	*7786	2700	2602
11	Izola — Isola	2929	8608	8457
12	Kanfana — Canfanaro	*7473	3828	3811
13	Koper — Capodistria	*4060	12489	12654
14	Labin — Albona	20745	13780	14197
15	Mali Lošinj — Lussinpiccolo	4910	7529	7031
16	Marezige — Maresego	3700	3173	3170
17	Motovun — Montona	8850	6401	6321
18	Nerezine — Neresine	*7684	2158	2030
19	Novi grad — Cittanova d' Istria	2239	2258	2221
20	Oprtalj — Portole	8804	5714	5647
21	Osor — Ossero	*7257	1024	933
22	Pazin — Pisino	34400	19904	19410
23	Piran — Pirano	7973	14799	14150
24	Plomin — Fianona	8060	4866	4258
25	Poreč — Parenzo	13903	12473	12252
26	Pula — Pola	22497	49339	49323
27	Roč — Rozzo	*6099	3230	3000
28	Rovinj — Rovigno	6174	10245	10222
29	Slun-Lanišče — Silun-Mont' Aquila	*1)9768	4097	3841
30	Svetvincenat — Sanvincenti	5746	3101	3100
31	Sušnjeveca — Valdarsa	5548	2293	2120
32	Šmarje — Monte di Capodistria	3758	4411	4397

1) Uradnih podatkov o površini te občine ni. Navedeno število je le približno izračunjeno.

Štev.	A	Površina ha	Število prebivalcev	
			legalno	prisotni
33	Tinjan — Antignana	5532	4322	4218
34	Umag — Umago	6206	6435	6342
35	Vele Lošinj — Lussingrande	2373	2260	2064
36	Vižinada — Visinada	6529	4517	4405
37	Vižnjan — Visignano d' Istria	6836	5138	5009
38	Vodnjan — Dignano d' Istria	17340	10668	10536
39	Vrsar — Orsera	7748	5179	5171
40	Žminj — Gimino	8454	5824	5680
Celotna pokrajina		370262	293523	287470

Reška pokrajina — Provincia di Fiume ali Carnaro

1	Beršeč — Bersezio del Quarnaro	* 1779	1150	993
2	Jablanica — Castel Iablanizza	** ₃) 3968	3242	3054
3	Jelšane — Elsane	** ₃) 10310	3690	3379
4	Klana — Clana	* 1752	1861	1751
5	Knežak — Fontana del Conte	21164	4038	3719
6	Lovran — Laurana	2782	3838	3648
7	Malerija — Malteria	* 13699	4876	4566
8	Matulje — Mattuglie	* 10748	7340	7026
9	Moščenice — Moschiena	* 2910	2266	2067
10	Podgrad — Castelnuovo d' Istria	17217	7670	7259
11	Prem — Primano	2362	1661	1547
12	Reka — Fiume	1750	45857	45857
13	(Trnovo) — Villa del Nevoso	5813	4595	4548
14	Veprinac — Apriano	4642	2762	2892
15	Volosko-Opatija — Volosca-Abbazia	207	5025	5062
Celotna pokrajina		101103	99851	97368

^{*)} Površina frakcij Podgraje (Villa Podgraje) in Žabice (Zabice Castelvecchio), ki sta bili s kr. ukazom od 22. IX. 1927 št. 1859 (G. U. od 20. XI. 1927.) odcepljeni od občine Jelšane in prikopljeni k Jablanici, ni všteta.

²⁾ Površina odcepljenih frakcij Podgraje in Žabice ni še odšteta.

Tržaška pokrajina — Provincia di Trieste

1	Britof — Cave Auremiane	2247	1039	990
2	Bukovje — Bucùle	4499	637	598
3	Devin-Nabrežina — Duino-Aurisina	5186	4094	4085

Štev.	O B Č I N A	Površina ha	Število prebivalcev	
			legalno	prisotni
4	Divaja-Škocijan — Divaccia-San Canziano	6915	3036	2865
5	Doberdob — Doberdò del Lago	1049	502	516
6	Dolina — San Dorligo della Valle	* 4153	5284	5118
7	Dutovlje — Duttogliano	2568	2076	1834
8	Fojan — Fogliano di onfalcone	777	2154	2157
9	Gradež — Grado	11540	5557	5219
10	Hrenovice — Crenovizza	5192	2507	2463
11	Košana — Cossana	4180	2044	1769
12	Lokev — Cornale	1828	1569	1250
13	Milje — Muggia	* 5234	11548	11484
14	Postojna — Postumia	* 10173	4924	4936
15	Ronke — Ronchi dei Legionari	1701	4628	4846
16	Senožeče — Senosècchia	7514	1672	1634
17	Sežana — Sesana	6903	3682	3605
18	Slavina — Villa Slavina	5057	2016	1900
19	Starancan — Staranzano	1758	1373	1389
20	Škocijan — San Canzian d'Isonzo	3447	3448	3386
21	Sv. Peter — San Pier d'Isonzo	908	1524	1516
22	Šmihel — San Michele di Postumia	3704	2308	2151
23	Štjak — San Giacomo in Colte	1460	769	797
24	Št. Peter na Krasu — San Pietro del Carso	7326	3105	3105
25	Tomaj — Tomadio	3166	2027	1853
26	Trst — Trieste	9589	239627	238655
27	Tržič — Monfalcone	1997	10863	11858
28	Turjak — Turriaco	528	1618	1620
29	Veliki Repen — Rupin grande	1598	991	957
30	Zgonik — Sgonico	3129	1522	1458
Celotna pokrajina		123126	327724	325940

V Videmski pokrajini ali Provincia di Udine (Friuli).

1	Ajel — Aiello	728	1713	1595
2	Campolongo al Torre	1090	1907	1832
3	Chiopris - Viscone	905	1048	1022
4	Červinjan — Cervignano del Friuli	2849	6358	6186
5	Ioannis	575	719	696
6	Naborjet — Malborghetto Valbruna	11734	1527	1407
7	Oglej — Aquileia	* 8782	8779	8687
8	Ruda	2424	4760	4713
9	San Vitq al Torre	1158	1822	1848

Število	O B Č I N A	Površina ha	Število prebivalcev	
			legalno	prisotni
10	Trbiž — Tarvisio	*18078	5863	5772
11	Visco	352	895	933
12	Pontebba ⁴⁾	6591	1029	1045
V Videmski pokrajini		55264	36420	35376
⁴⁾ Podatki za Pontebbo se ne nanašajo na vso občino, temveč samo na odpravljeni občini Pontebelj in Lipalja vas, ki sta bili priključeni k občini Pontebba.				
Zadrška pokrajina — Provincia di Zara				
1	Lastovo — Lagosta	5267	1605	1558
2	Zadar — Zara	5734	16650	17065
Celotna pokrajina		11001	18255	18623

Število občin se bo še nekoliko skrčilo, kakor smo že omenili pri posameznih pokrajinah. Število občin Zadrske pokrajine je ostalo in⁶⁾ bo ostalo neizpremenjeno.

Število prebivalcev v gornji preglednici se nanaša na ljudsko štetje od 1. decembra 1921., le za mesto Reka na posebno štetje od 1. januarja 1925.

Nova pokrajinska uprava.

S kr. ukazom od 11. januarja 1923., št. 9²⁾ sta bila raztegnjena na Julijsko Krajino italijanski pokrajinski in občinski zakon in k njemu pripadajoči privalnik (na Reko seveda šele po aneksiji iste³⁾). Ob koncu leta 1923. je bil ta zakon temeljito izpremenjen, enako nekoliko pozneje pravilnik; l. 1925. so bile objavljene določbe glede sestave **pokrajinskega sveta (consiglio provinciale)** in **pokrajinske deputa-**

¹⁾ G. U. št. 9. od 12. I. 1923.

²⁾ Prim. «Luč» I. str. 19.

³⁾ Prim. «Luč» I. str. 20.

cije (**deputazione provinciale**)²⁾. Do volitev pokrajinskih svetov v pokrajinah Julijske Krajine pa sploh ni prišlo, dasi je ukaz, s katerim se je raztegnil pokrajinski zakon na nove pokrajine, določil v to svrhu rok treh mesecev. Že v I. številki tega zbornika smo omenili, da do volitev pokrajinskih svetovalcev sploh ne bo več prišlo, in smo podprli to domnevo z besedami, ki jih je izrekel tedanji notranji minister Federzoni. Kar smo tedaj prorokovali, se je uresničilo. Z zakonom od 27. XII. 1928., šte. 2962³⁾ je bila dosedanja pokrajinska uprava docela izpremenjena. Odpravljeni so izvoljeni pokrajinski sveti in od teh izbrane upravne pokrajinske deputacije. Uprava bo odslej poverjena **pokrajinskemu predsedniku in pokrajinskemu rektoratu**, ki sestoji iz predsednika in določenega števila rektorjev. To število znaša v pokrajinah z več nego 600.000 prebivalcev osem, z več nego 300.000, toda manj nego 600.000 prebivalcev šest, v ostalih štiri, tako da bodo imeli rektorati v Goriški, Pulski, Reški in Zadrski pokrajini po štiri, v Tržaški šest in Videmski osem članov.

Predsedniku stoji ob strani podpredsednik, ki ga nadomestuje v slučaju odsotnosti in zaposlenosti in kateremu lahko predsednik odkaže posebne funkcije v pokrajinski upravi.

Poleg gori omenjenih rednih članov ima vsaka pokrajina po dva namestna člana, ki stopita na mesto odsotnih ali upravičeno zadržanih rednih članov.

Rektorat Goriške, Pulske, Reške in Zadrške pokrajine bo potemtakem štel v celoti (s predsednikom, podpredsednikom in namestnikoma vred) 8, Tržaške pokrajine 10 in Videmske 12 članov.

Člani rektorata se ne izvolijo, temveč se vsi (predsednik in podpredsednik, redni in namestni člani) imenujejo s kr. ukazi na predlog ministra za notranje zadeve.

²⁾ G. U. št. 5 od 7. I. 1929.

Izključene od takega imenovanja so vse one osebe, ki po enotnem besedilu občinskega in pokrajinskega zakona od 4. II. 1915., števil. 148. ne bi mogle biti izvoljene. Pač pa so lahko člani rektorata državni uslužbenci in tudi poslanci smejo obenem biti v kakem rektoratu.

Služba vseh članov rektorata je brezplačna, le predsedniku in podpredsedniku sme minister za notranje zadeve v izjemnih slučajih in, ako to dopušča pokrajinska blagajna, nakazati odškodnino, ki gre na račun pokrajinske bilance.

Predsednik in podpredsednik ter člani se imenujejo za dobo štirih let in smejo biti zopet potrjeni.

Predsednik in podpredsednik se pa tudi lahko vsak čas odstavita na predlog ministra za notranje zadeve s posebnim kr. ukazom. Proti takemu ukrepu nima prizadeti nobenega pravnega leka ne po upravni ne po sodni poti.

Enako sme iz vzrokov administracije ali javnega reda biti na predlog ministra s kr. ukazom odrejen razpust rektorata. V takem slučaju se poveri pokrajinska uprava izrednemu komisarju, ki prevzame posle predsednika in rektorata.

Zopetna vzpostavitev rektorata je določena v razpustnem odloku in v nobenem slučaju ne bo smela prekoračiti dobe enega leta.

Proti razpustu ni dopuščena nobena pritožba.

Pokrajinski predsednik upravlja vse posle, ki jih je občinski in pokrajinski zakon pridržal pokrajinski deputaciji.

Pokrajinski rektorat pa prevzame posle dosedanjega pokrajinskega sveta.

Dočim so bile seje pokrajinskih svetov razen v izrednih slučajih javne, so seje pokrajinskega rektorata vedno tajne. Za sklepčnost se zahteva prisotnost vsaj polovice rektorjev.

Rektor, ki izostane brez utemeljnega vzroka od treh zaporednih sej, se na predlog ministra za notranje zadeve odstavi s kr. ukazom.

Na sejah se sklepa z večino glasov, pri enakem številu glasov odločuje predsednikov glas.

Vsi sklepi se morajo javno razglasiti.

Sklepi postanejo polnomočni, ako jih ne zavrne prefekt, če so v nasprotju z zakoni.

Zakon ne govori nikjer o kakem pokrajinskem svetovalstvu, ki bi ga tvorili zastopniki pravno priznanih sindikalnih organizacij. Za interese korporacij, ki obstojajo v posameznih pokrajinah, je pač po mnenju odločujočih krogov že zadostno preskrbljeno s pokrajinskimi gospodarskimi sveti.

Z novim zakonom o pokrajinski upravi se odpravijo vse določbe občinskega in pokrajinskega zakona ter drugih zakonov, ki so v nasprotju z njim.

Kdaj prenehajo dosedanje redne in izredne pokrajinske uprave (v naših pokrajinah poslujejo povsod le izredne kraljevske upravne komisije), se bo določilo s posebnim ukazom.

Medtem pa ima vlada nalog, da izda vse potrebne in tudi morebitne dodatne odredbe za izvršitev tega zakona in da sestavi novo enotno besedilo vseh odredb o pokrajinski upravi.

Ustanovitvi pokrajinskega predsedništva in rektorata je morala naravno slediti sprememba v sestavi **pokrajinskega upravnega odbora** (giunta provinciale amministrativa), ki stoji kot upravna in sodna oblast nad občinskimi in pokrajinskimi upravami. Ta odbor kot upravno oblast so doslej tvorili prefekt kôrt predsednik, dva prefekturna svetnika, ki ju je ob začetku leta določil prefekt, ter štirje pravi člani, ki jih je imenoval pokrajinski svet. Poleg tega je prefekt imenoval še enega prefekturnega svetnika kot namestnika, pokrajinski svet pa še dva namestna člana, kateri so se pa udeleževali sej le v slučaju, da je bil eden od članov, ki so jih zastopali, zadržan.

Ker ne obstoji več pokrajinski svet, se je moralo torej predvsem določiti, kdo imenuje odslej od njega prej določene člane. To vprašanje je uredil zakon od

27. X. 1928., šte. 3123.⁵⁾). Eden od teh članov bo od-
slej vedno vsakokratni finančni intendant dotične
pokrajine, drugi, takisto po svoji službi, prefekturni
računski ravnatelj, tretji računski ravnatelj ali ra-
čunski načelnik finančne intendance, četrtega člana
pa določuje tajnik fašistovske stranke, imenuje ga
pa kralj z ukazom na predlog notranjega ministra
za dobo 4 let.

Finančni intendant imenuje poleg tega ob
začetku vsakega leta enega konceptnega uradnika
in enega računskega uradnika finančne intendance
vsaj osmega činovnega razreda za namestnika.

Po tajniku fašistovske stranke se določuje in se
imenuje s kr. ukazom slično kakor četrti pravi član
še en namestni član.

Glede članov, ki jih določuje prefekt, pa je novi
zakon veliko bolj natančen kot stari. Tako pravi iz-
recno, da je predsednik nadzorstvenega sveta prefekt
ali njegov namestnik. Če je na prefekturi podprefekt-
inspektor, potem je le-ta že po svojem činu član nad-
zorstvenega sveta in imenuje prefekt ob začetku leta
le še enega člana izmed prefekturnih svetnikov. V
slučaju pa, da ni uradnika z gori navedenim činom,
imenuje prefekt dva prefekturna svetnika za člana.
Enako določuje prefekt ob začetku vsakega leta ene-
ga prefekturnega svetnika in enega prefekturnega
računskega uradnika kot namestnika člana.

Kot člani ne smejo biti imenovani: a) pokrajins-
ki predsednik, pokrajinski podpredsednik in člani
rektorata; b) podeštatje in člani občinskih svetoval-
stev v glavnih mestih pokrajin; c) pokrajinski in ob-
činski uslužbenci ali uslužbenci javnih dobrodelnih
ustanov; d) osebe, ki ne morejo biti vpisane med po-
rotnike.

Pokrajinski upravni odbor kot sodna oblast se-
stoji iz prefekta ali njegovega namestnika kot pred-
sednika, iz dveh sodnih svetnikov, ki jih ob začetku
vsakega leta določuje prefekt, iz finančnega inten-

⁵⁾ G. U. šte. 12 od 15. I. 1929.

danta in od člana sveta, ki ga določuje tajnik fašistske stranke. V slučaju, da je eden od teh zadržan, prevzame njegove posle njegov namestnik.

Zakon je stopil z dnem objave v uradnem listu, t. j. 15. januarja 1929. v veljavo.

Sodna razdelitev.

S kr. ukazom od 4. nov. 1928., šte. 2335¹⁾ se je zenačila civilnopravdna zakonodaja v Julijski Krajini z zakonodajo u starih pokrajinah Italije. V veljavo stopi to zenačenje s 1. julijem 1929. S tem dnem se izvršijo tudi vse one spremembe v območju prizivnih dvorov, tribunalov in pretur, ki so bile že določene z raznimi prejšnjimi kr. ukazi. Do sedaj sta spadala vsa Julijska Krajina in Zader pod prizivni dvor v Trstu, le mesto Reka je imelo svojo preturo, svoj tribunal in svoj prizivni dvor. Preglednico vseh tribunalov in pretur in njih območja smo podali v prvem zvezku tega Zbornika (str. 30—33).

S kr. ukazom-zakonom od 6. decembra 1928., šte. 2743²⁾, ki je stopil v veljavo z dnevom objave v Uradnem listu, (za popolno izvedbo tega zakona potrebne odredbe, ki jih predvideva čl. 11. tega zakona, niso bile še objavljene), se je odpravil samostojni prizivni dvor za Reko in se je ustanovila na Reki sekcija tržaškega prizivnega dvora, ki je odvisna od trž. priz. dvora, in so se tej sekciji podredili tribunali v Puli, Reki in Zadru. Tako bodo odslej ti tribunali le posredno zavisni od Trsta.

Po čl. 4. kr. ukaza od 24. III. 1923., šte. 601³⁾ bi moral Videmski tribunal preiti od Beneškega prizivnega dvora pod Tržaški dvor in po čl. 2. kr. ukaza od 30. decembra 1923., šte. 2785⁴⁾ bi se moralo isto zgoditi s tribunalom v Tolmezzu.

Ako se ta dva člena resnično izvršita, potem ostane vse ozemlje Julijske Krajine in Zadra pod pri-

¹⁾ G. U. št. 257 od 5. XI. 1928.

²⁾ G. U. št. 291. od 15. XII. 1928.

³⁾ G. U. št. 92 od 19. IV. 1923.

⁴⁾ G. U. št. 306 od 31. XII. 1923.

zivnim dvorom v Trstu, in sicer tribunali v Gorici, Kopru, Tolmezzu, Trstu in Vidmu neposredno, tribunali v Puli, Reki in Zadru pa posredno po sekciji tega prizivnega dvora na Reki.

Če se pa odredba teh dveh členov ne izvrši, bo pripadal del Julijske Krajine pod prizivni dvor v Benetkah, kajti v smislu kr. ukaza od 31. V. 1928., št. 1320⁵⁾ preide Červinjanska pretura pod Videmski tribunal, Trbiška pretura pa pod Tolmeški tribunal. občina Chiopris-Viscone se podredi preturi v Palmarnovi in s tem tribunalu v Vidmu, odpravljeni občini Pontabelj in Lipalja ves pa bosta tvorili skupno z občino Pontebba, h kateri sta bili priklopljeni, del območja preture v Huminu (Gemoni) in s tem Tolmeškega tribunala.

Da ni ta druga možnost po vsem izključena, izhaja že iz gibanja, ki je nastalo v zadnjem času v pravniških krogih v Vidmu za podreditev Videmskega tribunala pod Trst.

Ta možnost pa je tudi drugače utemeljena, saj je bil čl. 4 kr. ukaza od 24. III. 1923. že s kr. ukazom-zakonom od 6. decembra 1928., št. 2749 bistveno izpremenjen, kajti po prvem ukazu bi moral Zadrski tribunal po zenačenju civilno-pravdne zakonodaje preiti pod prizivni dvor v Jakinu (Ancona), z drugim ukazom pa je bil podrejen odseku tržaškega prizivnega dvora na Reki.

Kar pa je posebno razburilo duhove v Vidmu, je bil kr. ukaz od 2. XII. 1928. (brez številke)⁶⁾ na podlagi katerega se odcepi s 1. jan. 1929. Videmska pokrajina iz območja šolskega skrbništva za Julijsko Krajino in Zader v Trstu, s katerim je tvorila dosedaj enoten delokrog, ter se zopet podredi šolskemu skrbništvu v Benetkah. S tem preidejo seveda tudi vse one po svetovni vojni anektirane občine, ki so bile vključene v Videmsko pokrajino, pod šolsko oblast v Benetkah. Ta sprememba na šolskem polju, ki se

⁵⁾ G. U. št. 148. od 26. VI. 1928.

⁶⁾ G. U. št. 8 od 10. I. 1929.

utemeljuje s topografskimi in prometnimi vzroki, pa zna imeti za seboj slično spremembo na sodnem polju.

Če pride do tega, potem preidejo ravnokar omenjene občine tudi na sodnem polju pod Benetke. Z njimi pa preide tudi ena občina iz tržaške pokrajine, namreč Gradež, ki je bil svoječasnno odvzet Tržiški preturi in podrejen Červinjanski. Seveda velja to samo za slučaj, da ne vključijo zopet te občine v Tržiški sodni okraj.

Za podreditev Videmskega tribunala pod Tržaški prizivni dvor se je izjavil tudi generalni državni pravdnik Mandruzzato v svojem govoru ob otvoritvi novega pravnega leta 10. jan. 1929.

S kr. ukazom od 31. V. 1928. pa so bile odrejene še druge spremembe v območju tribunalov, ki stopijo v veljavo z zenačenjem civilno-pravdne zakonodaje.

Preturi v Bistrici (Villa del Nevoso) in Voloskem-Opatiji se izločita iz območja Koprškega tribunala in s tem prizivnega dvora v Trstu in se podredita Reškemu tribunalu in tako tudi Reškemu prizivnemu dvoru, odnosno medtem ustanovljenemu odseku Tržaškega prizivnega dvora na Reki.

Buzetska pretura pa je prešla od Pulskega tribunala pod Koprski.

Z združitvijo dveh ali več občin so nastale naravno tudi marsikje spremembe v sodnih okrajih. Te spremembe so urejene po čl. 7. više gori omenjenega kr. ukaza od 31. V. 1928., stopijo pa v veljavo še-le s posebnim ukazom. Nove občine, ki so tako nastale, spadajo namreč pod tisto preturo, pod katero je spadala doslej važnejša občina, ako gre za združitev dveh občin; če pa je nastala nova občina po združitvi več občin, spada tja, kamor je spadala doslej večina občin.

Nekatere take spremembe smo že omenili v III. zvezku Zbornika «Luč», hočemo pa jih radi popolnosti tu še enkrat navesti.

Odpravljena občina Lokovec, ki je bila združena s Čepovanom in Tribušo, preide iz kanalskega sodnega okraja pod goriški;

Gaberje, ki so bile priključene k Štanjelu, iz ajdovskega sodnega okraja pod komenski; in

Trnovo, ki je sedaj združeno s Kobaridom, iz bovškega sodnega okraja pod tolminski.

O Lipalji vesi smo že više gori govorili.

Na novo omenimo sledeče spremembe:

Občina Draguč, ki je bila priključena k Pazinu, preide zopet iz buzetskega sodnega okraja pod pazinski;

Šebrelje, ki so bile priklopljene k Cerknemu, preidejo iz tolminskega sodnega okraja pod idrijski;

Grgar, ki je bil združen z Banjšicami in Batami v eno občino pod imenom «Grgar», preide iz goriškega sodnega okraja pod kanalski, kamor so spadale že Banjšice in Bate;

slično bi morala občina Opatjeselo, ki se je združila z Brestovico in Selo v eno občino pod imenom «Opatjeselo», preiti iz goriškega sodnega okraja pod komenski, toda ni izključno, da bo ureditev drugačna, da bosta namreč morda odpravljeni občini Brestovica in Sela prešli pod goriški sodni okraj, kajti po številu prebivalcev nadkriljuje Opatjeselo obe občini skupaj, ki sta bili z njim združeni.

Sledeča preglednica podaja sliko razdelitve sodnih okrajev po zgoraj navedenih spremembah, ki pa stopijo v veljavo šele s 1. julijem 1929., nekatere morda celo pozneje. Občina Opatjeselo je bila v svojem novem obsegu všteta v komenski sodni okraj. V priloženi karti pa so po tej preglednici začrtane meje posameznih sodnih okrajev.

Označeni so tudi sedeži pretur, tribunalov in prizivnih dvorov s posebnimi znaki, ki jih tolmači ključ na karti sami.

PRIZIVNI DVOR V TRSTU.

PRIZIVNEMU DVORU V TRSTU so naposredno podrejeni tribunali v Gorici, Kopru, Tolmezzu, Trstu in Vidmu.

Pod **Goriški tribunal** spadajo preture v Ajdovščini, Bovecu, Gorici, Gradiški, Idriji, Kanalu, Komuu in Tolminu.

Ajdovska pretura obsega občine: Ajdovščina, Col, Črniče, Rihemberg, Sv. Križ, Št. Vid in Vipava,

Bovska pretura: Bovec in Soča,

Goriška pretura: Čepovan, Dornberg, Gorica, Kojsko, Miren, Renče, Šempas in Trnovo,

Gradiška pretura: Fara, Gradiška, Marijan, Romans in Zagraj,

Idrijska pretura: Cerknjo, Črni vrh in Idrija,

Kanalska pretura: Dobrovo, Grgar, Kal, Kanal in Salona,

Komenska pretura: Komen, Opatjeselo, Štanjel in Temnica,

Korminska pretura: Dolenje, Kopriva in Kormin,

Tolminska pretura: Breginj, Grahovo, Kobarid, Sv. Lucija in Tolmin.

Pod **Koprski tribunal** spadajo preture v Bujah, Buzetu, Kopru, Motovunu in Piranu.

Bujska pretura obsega občine: Buje, Črni vrh, Grožnjan, Novigrad in Umag,

Buzetska pretura: Buzet, Roč in Slumlanišče,

Koprška pretura: Dekani, Herpelje-Kozina, Koper, Marezige in Šmarje,

Motovunska pretura: Motovun, Oprtalj, Vižnjan in Vižinada,

Piranska pretura: Izola in Piran.

Od **Tolmeškega tribunala** prihajata za nas v poštev samo preturi v Gemoni in Trbižu.

Pod Gemonsko preturo spada iz od nas omenjenih občin le Pontebba, in tudi ta le v toliko, v kolikor sta ji bili priključeni občini Pontabelj in Lipalja ves.

Pod Trbiško preturo spadata, občini Naborjet in Trbiž.

Pod Trbiško preturo spadata občini Nasenožečah, Sežani, Trstu in Tržiču.

Postojnska pretura obsega občine: Bukovje, Košana, Postojna, Slavina, Šmihel in Št. Peter na Krasu,

Senožeška pretura: Britof, Hrenovice in Senožeče,

Sežanska pretura: Divača-Škocijan, Dutovlje, Lokev, Sežana, Štjak, Tomaj, Veliki Repen in Zgonik,

Tržaška pretura: Dolina, Milje in Trst,

Tržiška pretura: Devin-Nabrežina, Doberdob, Fojan, Ronke, Starancan, Škocijan, Sv. Peter, Tržič in Turjak.

Od območja **Videmskega tribunala** prihajata v poštev le preturi v Červinjanu in Palmanovi.

Červinjanska pretura obsega občine: Ajel, Campolongo al Torre, Červinjan, Gradež, Ioannis, Oglej, Ruda, San Vito al Torre in Visco.

Preturi v Palmanovi pa je bila prideljena občina Chiopris-Viscone.

ODSEKU TRŽAŠKEGA PRIZIVNEGA DVORA NA REKI so podrejeni tribunali v Puli, Reki in Zadru.

Pod **Pulski tribunal** spadajo preture v Cresu, Labinu, Malem Lošinj, Pazinu, Poreču, Puli, Rovinju in Vodnjanu.

Creska pretura obsega občino Cres,

Labinska pretura občini: Labin in Plomin,

Malološinska pretura občine: Mali Lošinj, Nerezine, Osor in Vele Lošinj,

Pazinska pretura: Boljun, Pazin, Sušnjeva, Tinjan in Žminj,

Poreška pretura: Poreč in Vrsar,

Pulska pretura: Pula,

Rovinjska pretura: Bale, Kanfanar in Rovinj,

Vodnjanska pretura: Barban, Svetvincent in Vodnjan.

Pod **Reški tribunal** spadajo preture v Bistrici (Villa del Nevoso), Reki in Voloskem-Opatiji.

Bistriška pretura obsega občine: Jablanica, Jelšane, Knežak, Materija, Podgrad, Prem in Bistrica-Trnovo (Villa del Nevoso).

Reška pretura: Reka,

Volosko-opatijska pretura: Beršeč, Klana, Lovran, Moščenice, Matulje, Veprinac in Volosko-Opatija.

Pod **Zadrski tribunal** spadata preturi na Lastovem in v Zadru.

Lastovska pretura obsega občino Lastovo,

Zadrška pretura pa Zader.

Popravki. Ob zaključku tega članka bi radi popravili nekatere napake, ki so se prezrle v članku «Politično-upravna razdelitev Julijske Krajine v razvojnem pregledu do 31. ma'a 1927.» («Luč» I.)

Na str. 24. se glasi število prisotnih prebivalcev občine Morar 743 mesto 343.

Na str. 25. je legalno število prebivalcev občine Vojsčica 444 mesto 544.

Na str. 28. je celotna površina Tržaške pokrajine 123126 ha mesto 122326 ha.

Na str. 28. je število prisotnih prebivalcev občine Chiopris - Viscone 1022 in ne 1023.

Na str. 30. se mora, kar izhaja že iz vsebine same, od navedenih tribunalov, ki so podrejeni prizivnemu dvoru v Trstu, črtati Reški tribunal.

Na str. 32. pa se mora zadnja vrstica nad črto glasiti takole: Trst; Dolina, Milje, Trst.

V dodatku k ravnokar omenjeni razpravi v «Luči» III. naj se popravijo podatki pod črto takole:

Na str. 111. ¹³⁾ Kr. ukaz od 28. XII. 1927., št. 2518 (G. U. št. 8 od 11. I. 1928.).

Na str. 111. ¹⁴⁾ Kr. ukaz od 11. III. 1928., št. 544 (G. U. št. 78 od 2. IV. 1928.).

Na str. 112. ¹⁵⁾ Kr. ukaz od 29. III. 1928., št. 807 (G. U. št. 99 od 27. IV. 1928.).

Manjše tiskovne pogreške si je čitatelj gotovo že sam popravil.

V pričujočem članku pa je v pregledu sodnih okrajev občina Dobrovo pomotoma zašla pod Kanalsko preturo, mesto pravilno pod Korminsko preturo, kakor je razvidno tudi na karti.

ANGELO KUKANJA:

O LEGISLATIVNI UNIFIKACIJI.

O predmetu, ki mu je ime dano z gornjim naslovom, je težko pisati v zbornik s pridevkom «poljudno-znanstveni». Težko namreč pisati tako, da bi zadovoljil prvemu kakor drugemu delu zbornikovega pridevka; kajti pravniku ne bo treba mojega članka, da se pouči o legislativni unifikaciji, širšemu občinstvu pa podati dovršeno sliko kr. dekreta od 4. novembra 1928. (ki je unifikacijo izvedel), upoštevajoč pri tem posamezne pravne institute, bi i šlo preko okvira tega zbornika i bi za to ne bile moje moči dovoljne.

Omejil se bom radi tega na predzgodovino legislativne unifikacije, omenil bom vzroke in gibal za unifikacijo, one, ki se navajajo, in one, ki so nujne, da potem preidem na kraljevi dekret, ki je to unifikacijo določil; od njega bom obdelal le prvo poglavje, od drugega poglavja — prehodne in izvršilne določbe mu je ime — le, kar je najpotrebnejše, ker je to že oni del unifikacije, ki ima za lajika toli nepotrebne prtljage, in ker bi tega dela ne mogel izčrpati. Vse to brez presojanja o dobrih in slabih straneh te unifikacije!

Pravo je vedno kos narodne duše, je odraz njegovega nazora in ideala o pravičnosti, precejšenega skozi sito zgodovinskih, socialnih, zemljepisnih in drugih mnogoštevilnih prilik. Zato je vedno nastalo kočljivo vprašanje, ko je prišel gotov narodov del, živeč v določeni državi s svojim pravom, v okvir druge državne uredbe z različnim pravom. Pravo pa, kakor rečeno, ni samo abstraktna miselna zgradba, marveč je v največji meri prepojeno z življenjsko dejstvenostjo. Radi tega pride ob takem dogodku,

da govorim določeno, kakor je bila aneksija naših krajev v državni okvir kraljevine Italije, ne samó do udara dveh različnih pravnih sistemov, marveč tudi do gospodarskih posledic takega udara. Škoda je na obeh straneh: na gospodarsko močnejši in na gospodarsko šibkejši strani.

Razumljivo je, da vsaka vlada hoče v svoji državi, in sicer v vsej državi enotno pravo, da stremi k unifikaciji prava, in to predvsem iz političnih vzrokov. Seveda te unifikacije ne sme takoj izvršiti, ker bi preživo ranila duh ljudstva in hudo zadela njegove materialne interese s takim postopanjem.

Zgodaj že je nastalo za Italijo važno vprašanje o izenačenju in razširjenju italijanskega prava na po svetovni vojni pridobljene kraje. Še celo med svetovno vojno je bila v Rimu posebna komisija pod predsedstvom posl. Simoncellija, ki se je bavila s primerjalnim študijem italijanskega in avstrijskega prava¹⁾. L. 1919. se je bavilo s tem vprašanjem vrhovno vojaško poveljstvo, odnosno vojaški guverner v Trstu, pozneje Osrednji urad za nove pokrajine, odnosno generalni civilni komisariat za Julijsko Benečijo, ki je izdal celo vrsto dekretov za zasebno pravne vsebine. Ti so bili večinoma prehodnega značaja, ker so jih rodile povojne razmere, vendar so se že oslanjali na italijansko pravo in njegove institute.²⁾

Konservativna težnost, ki je ob takih prilikah razumljiva, spomin na dolgi rok petih let, ki je potekel od l. 1866. do l. 1871., predno je bilo razširjeno italijansko pravo na beneško in mantovansko deželo, pridobljeno l. 1866., in končno pomisleki politične narave, vse to je po aneksiji naših krajev oviralo in zakasnilo od italijanskih vlad hoteno legislativno unifikacijo.

¹⁾ G. Pitacco, *Passione Adriatica*, Bologna 1928., stran 261.

²⁾ Glej: Dr. Matej Pretner, *Pravni pregled l. 1920. v zasedenem ozemlju*, »Pravni vestnik«, I. letnik, 1. štev., stran 14, 2. štev. stran 1.

Ko govorimo o unifikaciji prava, moramo imeti pred očmi obe njegovi glavni veji: javno in zasebno pravo. Radi enega izmed prvih pravnih načel vsake države, katero ne dovoljuje, da v eni državi vlada javno pravo druge države, je bilo potrebno, da se v nove pokrajine uvede ital. javno pravo, kar se je postopoma tudi izvršilo. In tako je pri nas že nekaj let v veljavi ital. javno pravo in sicer: ustavno, upravno, kazensko in davčno, izvzemši pri tem civilno pravdni red.³⁾ Pa tudi ital. zasebno pravo je polagoma pronicalo v avstrijsko zasebno pravo in izpodrinilo nekatere njegove institute. Vsi oni instituti avstr. zas. prava, ki se ne skladajo z duhom in načeli ital. prava, so bili odpravljeni in nadomeščeni z normami istega instituta ital. prava.⁴⁾

³⁾ Pripomniti je, da so mišljene pod pojmom «nove pokrajine», ki se ga poslužuje italijanski zakonodajalec, prvotno Julijska Krajina in Tridentinska Benečija ter italijanski del Dalmacije, pozneje pa še mesto Reka. — Italijanska ustava od 4. marca 1848. je bila razglašena v Julijski Krajini s kr. dekretom od 30. dec. 1920., št. 1902., «Gazzetta Ufficiale» od 20. jan. 1921., št. 16., dočim je bila v Tridentinski Benečiji razglašena že 26. oktobra 1920.

S kr. dekretom od 19. junija 1921., šte. 317, objavljenim v uradnem listu «Gazzetta Ufficiale» od 22. julija 1921., šte. 172 so stopili v veljavo v novih pokrajinah s 1. januarja 1922. italijanski tiskovni zakoni. S kr. dekretom od 23. junija 1921., šte. 887., «Gazzetta Ufficiale» od 15. julija 1921., šte. 166, sta bila uvedena ter sta stopila v veljavo s 1. januarja 1922. v Julijski Krajini ital. kazenski zakonik iz l. 1889. in ital. kazensko pravdni red iz l. 1913. S kr. dekretom od 22. septembra 1922., šte. 1304, «Gazzetta Ufficiale» od 14. okt. 1922., šte. 242, ki je stopil v veljavo en mesec po objavi, je bil razširjen na nove pokrajine zakon o javni varnosti od 30. junija 1889., šte. 6144. S kr. dekretom od 11. januarja 1923., šte. 9, «Gazzetta Ufficiale» od 12. jan. 1923., šte. 9, sta bila raztegnjena na nove pokrajine občinski in pokrajinski zakon in njegov pravilnik.

Na Reki je bila razglašena ustava s kr. dekretom od 20. marca 1924., šte. 351.

⁴⁾ Naj navedem samo nekatere važnejše odredbe v tem oziru: kr. dekret od 6. avgusta 1922., šte. 1289, je razširil na naše kraje drugo knjigo ital. trgovinskega zakonika, nanašajočo se na pomorsko trgovino in plovbo; kr. dekret od 21. nov. 1922., šte. 1685 je uvedel norme civilnega zakonika o

Čl. 6. kr. dekreta-zakona od 31. avgusta 1921. št. 1269 je določal, da ne stopijo v veljavo tudi v novih pokrajinah zakoni in ukazi, objavljeni po aneksiji zasedenega ozemlja in oni, ki se po tem dekretu v bodoče objavijo v kraljevini, ako niso vsebovali izrecno nasprotne določbe. Ker je vedno bolj napredovalo izenačenje zakonodaje med starimi in novimi pokrajinami in ker je to izenačenje imelo vedno bolj napredovati, je navedeni čl. 6 izgubljal na pomenu; zato je bil s kr. dekretom od 7. jan. 1923., št. 26, objavljenim v uradnem listu «Gazzetta Ufficiale» od 20. jan. 1923., št. 16, že skoro brezpredmetni člen 6. imenovanega dekreta-zakona razveljavljen. S tem je bil zopet storjen nov korak k izenačenju. Novi zakoni in ukazi so veljali od tedaj naprej brez izjeme tudi za nove pokrajine.

Bil pa je drug tehten razlog, da se je čakalo z unifikacijo. Že dolgo je bilo italijansko pravo potrebno reforme.³⁾ Reforma prava je postulat novih teorij in novega, položaja socialno-pravnega značaja.

mladoletnosti; kr. dekret od 7. junija 1923., št. 1245 je uvedel zakon o državljanstvu; kr. dekret od 22. aprila 1923., št. 893 predhodne določbe civilnega zakonika; kr. dekret od 20. marca 1924., št. 419 norme o izvršitvi razsodb tujih držav; kr. dekreta od 24. setpa, 1923., št. 2013 in 20. marca 1924., št. 352 pa sta uvedla norme o družinskem pravu.

³⁾ Italijanski civilni zakonik je iz l. 1865., stopil je v veljavo 1. jan. 1866. Je kopija znamenitega Napoleonovega zakonika iz l. 1804., ki je stopil v eno rimsko pravo, ki je bilo v veljavi v Južni Franciji in germansko običajno pravo, veljavno v severnih francoskih pokrajinah. Avstrijski občni državni zakonik je iz l. 1811. in je zmes rimskega, germanskega in kanonskega prava. Razlika med obema je prvič tam, kjer je dalo gotovim institutom avstr. obč. drž. zak. smer kanonsko pravo, ki ga v italijanskem zakoniku ni, in potem, v kolikor je bilo v posameznih institutih podlaga v ital. zakoniku ali rimsko ali germansko pravo, v avstrijskem obč. drž. zakoniku pa ravno narobe. Ital. trgovinski zakonik je bil odobren s kr. dekretom od 31. oktobra 1882. Osvojil si je načela modernega nemškega prava. Najgloblja in najdalekosežnejša pa je gotovo razlika v civilnopravnem redu. Ital. civilnopravni red je bil odobren istega dne kot civilni zakonik; razen nekaterih poznejših izprememb je ostal isti do danes, dočim je bil avstrijski civilno pravni red reformiran l. 1895.

Prvotno so mislili najprej zakonike reformirati in jih nato raztegniti na novopridobljene pokrajine ter tako izvesti ligislativno unifikacijo. Nikakor ni namreč kazalo, da bi se provizorično razširili na nove pokrajine stari zakoniki, ki bi se morali po svoji reformi zopet preklicati in umakniti novim; doseglo bi se na ta način samo motenje interesov prebivalcev in ustvarilo utis legislativne nestalnosti. Če vzamemo v poštev še dejstvo, da so doživeli stari ital. zakoniki radi posebnih naknadnih zakonov velike izpremembe, tedaj bi bila razširitev starih zakonikov že iz golj tehničnih razlogov nepriporočljiva in težko izvedljiva⁹⁾.

Medtem je čas hitel: za reformo zakonikov je bilo poleg dolgotrajnega študija potrebno še iskustvo in pretehtanje avstrijskega prava, v katerem je nekaj pravnih institutov, zlasti zemljiška knjiga, ki bi lahko oplodili italijansko pravo. Toda fašistovska vlada ni hotela več odlašati s tako važnim političnim korakom, kakor je unifikacija vsega prava v mejah kraljevine Italije. In mesto prvotnega načrta, da bodi reformirani zakonik tisti, ki izenačuje vso Italijo v pravnem oziru, je dala novim pokrajinam nadomestilo v obliki raztegnitve sedanjih ital. zakonikov na nove pokrajine. Ta namen je seveda nalezl na nasprotnike in ravno tako na zagovornike. Prvi so dejali, naj se počaka, da se zakoniki reformirajo, drugi so trdili, da je poleg politične nujnosti še gospodarska potreba tista, ki sili vlado k temu koraku.

In tako je izšel kr. dekret od 4. novembra 1928., št. 2325, ki je bil objavljen v uradnem listu «Gazzetta Ufficiale» od 5. nov. 1928., št. 257. Dekretu je dodano poročilo pravosodnega ministra Rocca, naslovljeno na kralja.

Da je izšel dekret 4. novembra, ko proslavlja kraljevina Italija obletnico zmage, in da je izšel ob

⁹⁾ La riforma dei Codici nella relazione dell'on. Aldo Oviglio, Raccolta degli atti legislativi per le nuove provincie (gennaio-aprile 1923.). Bibl. giur. dell'«Osservatore Triestino».

desetletnici te zmage, je le še bolj poudarilo politično ozadje tega koraka.

Minister govori v uvodu svojega poročila o počasnem, a stalnem prodiranju ital. prava v nove pokrajine. Omenja, da se je to prodiranje ustavilo v zasebnem pravu le ob patrimonialnem pravu in civilnem procesu, ker je bilo koristno čakati na izid reforme zakonikov. Toda toli hvalisano avstrijsko pravo, pravi pravosodni minister, ni izpolnilo svojih nalog in obljub in politični razlogi so pritisnili, da se unifikacija izvede. Nič manj niso k tej odločitvi pripomogli gospodarski razlogi. Pomanjkljivosti avstrijskega prava v pogodbenih, meničnih, konkurznih in eksekutivnih normah so bile hude ovire za uspešen razvoj gospodarskih odnošajev med starimi in novimi provincami.

V takem položaju ni bila raztegnitev domovinskih zakonikov (codici patri) «samó politično potrebna in neodložljiva po desetih letih aneksije, marveč tudi edino pravilno postopanje, stremeče za tem, da se uglašajo gospodarstvo novih pokrajin z onim ostale nacije radi čim boljše utrditve kredita v pokrajinah samih.»

Raztegnitev pa ni smela biti ne absolutna ne mehanska, marveč je morala biti organska, da se tako, če že ne onemogoči, pa vsaj zmanjša zmeda, ki nastane ob prehodu iz stare v novo legislacijo. Zato so se ohranili nekateri stari avstrijski instituti, ki so ali globoko vkoreninjeni v ljudski zavesti, ali ki jih bo ital. zakonodajalec sprejel v reformirani zakonik; tudi prehodne odredbe za izvršitev odloka o legislativni unifikaciji so bile tako formulirane, da ohranijo in upoštevajo kolikor mogoče že prej pridobljene pravice.

Dekret od 4. nov. 1928. šteje 63 člene in je razdeljen v dve poglavji; prvo (čl. 1—6): vsebuje določbe za legislativno unifikacijo (Disposizioni per l'unificazione legislativa), v drugem (čl. 7—63): so prehodne in izvršilne norme (Disposizioni transitorie e di attuazione).

Kakor sem že v uvodnih besedah napisal, ne more in noče ta članek obdelati drugega poglavja.

Čl. 1. pravi: Na ozemlje, anektirano od kraljevine Italije s členom 3. zakona od 26. septembra 1920., šte. 1322.⁷⁾ in zakona od 19. decembra 1920., šte. 1778⁸⁾ in členom 2. kr. dekreta-zakona od 22. februarja 1924., šte. 211⁹⁾ so razširjeni in stopijo v njem v veljavo s 1. julija 1929. z onimi deli, ki niso bili že prej raztegnjeni na podlagi prejšnjih odredb:

I.) Civilni zakonik, odobren s kr. dekretom od 25. junija 1865., šte. 2358;

II.) trgovinski zakonik, odobren s kr. dekretom od 31. oktobra 1882., šte. 1062;

III.) civilno pravniki red, odobren s kr. dekretom od 25. junija 1865., šte. 2366;

IV.) zakon od 16. feb. 1892., šte. 261 in pravilnik, odobren s kr. dekretom od 26. dec. 1892., šte. 278 o kompetenci sodnika-spravnika (conciliatore), zakon od 28. julija 1895., šte. 455 o sodnem pravništvu; nadalje zakoni in pravilniki (ki jih tu ne navajam z datumi) o uredbi notariata, notarskih arhivov, o honorarjih odvetnikov-prokuratorjev (procuratore legale, posebna oblika pravnega zastopnika, ki je avstrijsko pravo ne pozna) ter o pravnem zastopstvu pred preturo in o brezplačnem pravnem zastopstvu; peti oddelek IV. dela uvaja kot posledico razširitve ital. prava vse določbe o sodni uredbi in določbe generalnega sodnijskega pravilnika z onimi

⁷⁾ Zakon o odobritvi mirovne pogodbe, sklenjene med Italijo in Avstrijo v Saint-Germainu-en-Laye-u 10. sept. 1919. in o aneksiji zasedenega ozemlja. Čl. 3. tega zakona se glasi: Ozemlje, dodeljeno Italiji s to pogodbo in akti, ki ji sledijo, tvori integralni del kraljevine Italije.

⁸⁾ Odobritev rapallske pogodbe. Čl. 3.: Kraljeva vlada je pooblaščen razglasiti v anektiranem ozemlju ustavo in ostale zakone kraljevine in izdati potrebne določbe, da se spravijo v soglasje z obstoječo legislacijo v tem ozemlju in posebno z njegovo pokrajinsko in občinsko samoupravo.

⁹⁾ Zakon, ki odobruje pogodbo, podpisano v Rimu 27. jan. 1924., med Italijo in kr. S. H. S., s katero je določeno, da tvori mesto Reka in ozemlje dano Italiji, integralni del kr. Italije.

dodatnimi zakoni in pravilniki, ki so v sodni upravi pisarniške in osebniške narave.

Tako je prvi odlokoven člen določil: prvič: ozemlje, za katero se unifikacija izvrši, drugič: datum, s katerim stopi leg. unifikacija v veljavo (1. julija 1929.) in tretjič: obseg te unifikacije.

Raztegnitev zakonikov in zakonov je treba smatrati za organsko, to se pravi, da so istočasno z njimi raztegnjeni vsi izvršilni pravilniki in vsi zakoni, ki so izpremenili ali izpopolnili določbe zakonikov in gori navedenih zakonov, ali pa, ki se nanašajo na stvarino, predmet zakonikov in zakonov. (Zadnji odstavek 1. čl.).

Seznam teh izpreminjajočih zakonov je bil nemož, ker je ugotovitev tihe derogacije ali abrogacije (derogazione e abrogazione tacita) potom poznejšega zakona delo sodnikove interpretacije legislativnih določb. Pravosodni minister pa je vendar v svojem prej omenjenem poročilu dodal seznam najvažnejših teh izpreminjajočih zakonov, ki seveda sodnika niti najmanj ne more vezati pri njegovi interpretaciji zakona.

Dekret prizna dobroto nekaterih institutov avstrijskega prava s tem, da jih ohrani tudi za bodočnost. Prešli bodo gotovo v ital. reformirano pravo. Zemljiška knjiga kot sredstvo publicitete pravic na nepremičnini daleko presega sorodni ital. institut takozvanega prepisa (trascrizione). Zato je legislator ta institut, ki ga Italija že pozna v svojih kolonijah Libiji in Eritreji, otel. Razumljivo je, da se bodo morali i ta institut in radi njega gotove norme civilnega zakonika spremeniti, kar se bo zgodilo s posebnim zakonom (čl. 2). V trgovinskem pravu se je smatralo za pravilno, da se ohrani družba z omejeno zavezo, ki je ital. pravo ne pozna in ki so gotovo uspešno zabranila zlorabo malih anonimnih družb. (čl. 3).

Ravnotako ohranjuje čl. 4. uredbo dosedanje tržaške blagovne borze in borzno razsodišče. Uredba borznega razsodišča je bila predmet študija komisije

za reformo zakonikov in gotovo bo borzno razsodišče našlo svoje mesto v novem ital. pravu. Procesne norme borznega razsodišča se bodo morale tekom treh mesecev, počenši z dnem promulgacije dekreta, spraviti v sklad z ital. pravom.

Ker je razumljivo, da kr. dekret v svojem drugem poglavju o določbah za izvršbo ne izčrpuje vseh možnosti, ki se lahko pojavijo v bodočnosti, daje člen 5. pravosodnemu ministru pooblastilo, da izda vse one dodatke in izpremembe za izvršbo, ki se bodo pokazale kot potrebne.

Zadnji člen (čl. 6) prvega poglavja odpravlja vso prejšnjo legislacijo, ki tvori predmet novih zakonov, razen v kolikor dekret izrecno ne ohranjuje starih institutov.

Malo mi je govoriti o drugem poglavju kr. dekreta: o prehodnih in izvršilnih določbah. Poglavje je razdeljeno v tri sekcije, v katerih se zapovrstjo obdelujejo instituti iz civilnega, trgovskega in procesnega zakonika. V njih jepovedano vse ono, kar je povečini prehodnega značaja in bo izgubilo svojo veljavo v teku časa, ko izgine zadnja sled norm avstrijskih zakonikov.

FRANCE BEVK in LAVO ČERMELJ:

PERIODNE PUBLIKACIJE.

Izmed tridesetih slovenskih periodnih publikacij, ki so izhajale po vojni v Julijski Krajini, smo v zadnjem «Zborniku» predstavili čitateljem deset mesečnikov*); ostalo nam je še nekaj mesečnikov in vrsta drugih listov, ki jih podajamo to pot, da bo slika povojnih slovenskih periodnih publikacij v Julijski Krajini popolna. Dodali smo pregled hrvatskih periodnih publikacij.

Natančnejše vsebine pri vseh listih naravno ne bomo navajali. Podali bomo vsaj važnejši del vsebine le pri mesečnikih «Pravni vestnik», «Učiteljski list» in «Zbornik svečnikov sv. Pavla», pri gospodarskih mesečnikih bomo našli le glavne sotrudnike. Pri ostalih listih smo se omejili z malimi izjemami na gole podatke. Za tiste liste, kateri so doživeli le nekaj števil, je bilo še te težko dobiti.

Listov, ki so izhajali od časa do časa v eni sami številki ter niso imeli značaja redno izhajajočega lista, nismo omenili. Med temi so razni «Misijonski listi», ki so izšli ob raznih cerkvenih priložnostih; prodajali so jih na cerkvenih vratih. Prinašali so misijonske članke in slike, tiskala jih je Katoliška tiskarna v Gorici.

Na tem mestu omenimo mimogrede tudi, da se tiska v Katoliški tiskarni v Gorici že četrto leto «Nedelja», mesečnik za versko izobrazbo. Ta list je namenjen kot nabožni in družinski mesečnik Koroškim Slovencem. Poleg nabožnih člankov prinaša list tudi pesmi, povestice in prosvetno poučne spise. List je začel izhajati leta 1926.

*) France Bevk: Periodne publikacije «Luč» III. str. 38—74.

V Vidmu izhajajoči list «La camicia nera» je prirejal v letu 1926. tu pa tam tudi slovensko izdajo, a z italijanskim naslovom, neredno sicer, dokler ni slednjič popolnoma prenehala.

Slovenske.

Čuk na palci.

«Čuk na palci», humoristični list, je začel izhajati 1. julija 1922. kot polmesečnik. Izdajala in tiskala ga je Narodna tiskarna v Gorici, urejeval ga je France Bevk, leta 1924. deloma tudi Matko Lovko. Z letom 1923. je list začel izhajati trikrat na mesec, v letu 1924. je postal tednik. Izhajal je na osmih, desetih, deloma tudi na dvanajstih straneh male folio oblike. Spočetka so sodelovali pri njem z nekaterimi risbami Venio Pilon, Maksim Gaspari, Špacapan in Čargo. List je prinašal humor in satiro, pesmi in prozo, humoreske in smešnice, ponajveč prevode svetovnih humorističnih pisateljev: Marka Twaina, Čehova, Averčenska in drugih. Prinesel je tudi več izvirnih humoresk izpod peresa listovega urednika, Fr. Starovaškega, Draga Bajca, Matka Lovka in drugih. V podlistku je bilo priobčenih nekaj kratkih komedij, ki so pozneje izšle v tisku. List je izdal tudi tri letnike «Čukovega koledarja». Bil je zelo razširjen, tiskal se je celo v več kot desetih tisočih izvodov. Zadnja številka lista je izšla 20. aprila leta 1926. Istega dne je bil aretiran urednik radi nekega šaljivega vojaškega dopisa in je odsedel štiri mesece ječe. Pozneje tiskarna lista ni hotela več izdajati. Doživel je pet nepopolnih letnikov.

Kot štirinajstdnevnik je stal L 10, kot tednik L 15 letno.

Delo.

«Delo» je bilo glasilo komunistične stranke Italije. Začelo je izhajati leta 1919. Sprva je izhajalo večkrat na teden, pozneje (l. 1924.) je bilo tednik, še bolj pozno — leta 1926. — je izhajalo neredno ob

priložnostih. Proti koncu leta 1926. je list prenehal izhajati. Izdajalo ga je «I. O. komunistične stranke Italije». Odgovorni uredniki so mu bili: poslanec Gius. Bellone, Vekoslav Rovan in Lojze Mokolè. Tiskala je «Delo» tiskarna S. Spazzala v Trstu. Naročnina je znašala L. 10 letno. (Podatki pomanjkljivi!)

Edinost.

«Edinost» je s podnaslovom «glasilo slovenskega političnega društva tržaške okolice» začela izhajati v Trstu 8. januarja leta 1876. in sicer sprva kot polmesečnik v četrtinski obliki vsako drugo in četrto soboto v mesecu. Izdajalo jo je «Politično društvo Edinost». Urednik prvih listov je bil Franc Cegnar. Leta 1880. je začel list izhajati enkrat na teden. Leta 1883. dvakrat na teden z enkratno tedensko prilogo «Novičar». List se je tiskal sprva v Lloydovi tiskarni, pozneje v tiskarni Viktorja Dolenca, dokler si ni ustanovil lastno tiskarno. Leta 1894. je začela «Edinost» izhajati dnevno. Leta 1898. se je iz tedanjega konsorcija, ki je izdajal list, stvorila tiskarska zadruga in s tem je dobila «Edinost» svojo tiskarno v ulici Torre bianca. Leta 1904. je bila tiskarna premeščena v Narodni dom, kjer je ostala do leta 1914., ko se je kupila hiša v ulici Sv. Frančiška Asiškega številka 20., kjer se nahaja tiskarna še danes. List se je tiskal spočetka v pet sto izvodih, a je dosegel predvojne naklade šest do osem tisoč izvodov, ob posebnih prilikah celo dvanajst in petnajst tisoč izvodov.

V zadnjih letih svetovne vojne se je moral format lista skrócić na četrtinko. V taki obliki je izhajala «E.» tudi neposredno po vojni, a kmalu je zadobila zopet prvotni format, tiskala pa se je samo na dveh straneh in le ob nedeljah na štirih. Toda tudi te so bile po večini močno pobeljene od preventivne cenzure. Pozneje je list izhajal trikrat na teden (ob nedeljah, torkih in četrkih) na štirih straneh, v posebnih prilikah tudi v večjem obsegu.

List se je kljub številnim napadom na tiskarno in vsem zaprekam silno razširil med slovansko prebivalstvo, tako da se je proti koncu tiskal v 8000 izvodih ob delavnikih in v nakladi do 10.000 ob nedeljah.

List se je vedno strogo držal svojega prvotnega programa, ki se je glasil: svobodoljubnost, miroljubnost, boj za narodne pravice in dramljenje ljudstva.

Od 23. do 26. oktobra 1923. je morala «Edinost» po ukazu tržaškega prefekta od 22. oktobra 1923., št. 041-5323 izhajati z italijanskim in slovenskim besedilom enake vsebine in v enakem obsegu ter z ital. besedilom na prvem mestu.

V povojni dobi so bili uredniki lista Makso Cotič, ki je postal pozneje ravnatelj lista (sourednik je bil tedaj Anton Ekar), dr. Engelbert Besednjak in prof. Filip Peric.

17. januarja 1926. je izšla ob petdesetletnici lista posebna spominska številka «Edinosti», ki podaja ne samo zgodovino lista, temveč tudi novejšo zgodovino Slovencev v Trstu in Slovanov na Primorskem sploh.

Zadnja številka «Edinosti» (štev. 210, letnik 53.) je izšla 4. septembra 1928.

17. avgusta je bila namreč «Edinost» zaplenjena. 4. septembra je bil odgovorni urednik prof. Peric v drugič opominjan, istega dne je bila «Edinost» zopet zaplenjena in še istega večera je prejel prof. Peric odlok, s katerim je tržaški prefekt preklical njegovo priznanje kot odgovornega urednika. S tem je moral list prenehati.

V l. 1926. je od 31. marca dalje prinašala «Edinost» dvotedensko prilogo «Za našo deco» na osmih straneh četverke. Prvi dve in zadnji dve strani so prinašale pesmi, povestice in pravljice za otroke. Notranje štiri strani pa so bile pravi abecednik, ki naj bi slovensko deco učil čitati tudi materinščino. V to svrho je prinašala 6. stran navodila za stariše in starejše brate in sestre, kako naj postopajo pri po-

učevanju najmlajših. Iz teh prilog je nastala knjiga «Prvi koraki».

Jubilejna številka o petdesetletnici je izšla tudi kot posebna publikacija.

O ponatisih iz «Edinosti» poglej «Knjižne izdaje» v «Luči» I., II. in IV.

Odgovorni urednik «Edinosti» je bil do 31. avgusta 1922. Štefan Godina, od 1. sept. 1922. do 23. julija 1924. Ante Gerbec, od 24. julija 1924. v skladu z novim tiskovnim zakonom glavni urednik prof. Filip Peric. Naročnina je znašala do 31. jan. 1926. L 60, pozneje L 75 letno.

Gmajna.

«Gmajna» je bila med drugimi eden izmed tistih drznih poizkusov posameznikov, ki so hoteli ustvariti svoj list brez vsake idejne zaslombe ljudstva, a se jim je poizkus ponesrečil. List je začel izhajati v Gorici v januarju 1922. kot tednik. Izšlo je kakih sedem številčk. Po krajšem persledku je «Gmajna» v marcu zopet zagledala beli dan, takrat po načrtu izdajateljjev kot dnevnik, ki pa je imel silno kratko življenje. Že z drugo številko je prenehal namreč izhajati. Letna naročnina mu je bila določena na L 25.

«Gmajna» je izhajala v obliki folio. Izdajal jo je konsorcij «Gmajne». Tiskala se je v tiskarni Juch v Gorici. Ustanovitelj in urednik ji je bil Nino Furlan.

List je hotel biti «kritik razmer in glasnik slovenske inteligence».

(Podatki nepopolni!)

Goriška Straža.

«Goriška Straža» je začela izhajati leta 1918. in je izšlo pred koncem vojne 13 številčk. Ob okupaciji je morala prenehati in je začela znova izhajati 2. oktobra 1919. Od tega letnika je izšlo 13 številčk. Izdajal jo je konsorcij «Goriške Straže». Izhajala je spočetka enkrat na teden, pozneje, v kolikor so gmotne razmere dopuščale, tudi dvakrat na teden. List sta ure-

jevala spočetka župnik C. M. Vuga in Milan Brajda do jeseni 1919. Pozneje je sprejel uredništvo Jos. Rud. Levpušček, ki ga je obdržal do leta 1921., ko je prevzel uredništvo France Bevk, kateremu je v poletju 1922. sledil Leopold Kemperle, ki je obdržal uredništvo in odgovorno uredništvo z malo izjemo in izmenoma z dr. Engelbertom Besednjakom in Rihardom Orlom do zadnjega. List je tiskala spočetka Narodna tiskarna v Gorici, ki pa je leta 1922. v jeseni tisk odpovedala, nakar se je list preselil v tiskarno Silvija Spazzala v Trstu, se vrnil v januarju leta 1924. v tiskarno Juch v Gorici in se od tam čez osem mesecev preselil v Katoliško tiskarno, v kateri se je tiskal do zadnjega. Zadnja številka lista, ki pa je bila zaplenjena, je izšla 9. novembra 1928. Tedaj sta bili dve številki — 87. in 88. — zaporedoma zaplenjeni in je bil list že dvakrat opominjan, nakar je oblast vzela na podlagi tiskovnega zakona Leopoldu Kemperlu odgovorno uredništvo in je list moral prenehati izhajati. List je tedaj doživel enajst nepopolnih letnikov.

19. oktobra 1923. je prejela «Goriška Straža» od goriškega prefekta ukaz, da mora od tedaj dalje objavljati poleg slovenskega besedila tudi italijanski prevod, in sicer na prvem mestu in v enakem tisku. Odlok je bil teden dni pozneje preklican.

Ko je «Goriška Straža» izhajala dvakrat na teden (ob sredah in petkih) je znašala naročnina L. 15, ko je bila tednik, L. 12. Poleg tega je dobil vsak naročnik brezplačno «Goriško pratiko», ki jo je izdajala «Goriška Straža» za svoje naročnike.

Goriški Slovenec.

«Goriški Slovenec» je začel izhajati 25. junija 1919. in je izhajal dvakrat na teden. Naročnina je znašala 10 lir. Tiskala ga je tiskarna Juch v Gorici. Upravitelj in urednik je bil beneški Slovenec Karol Jušič. List je hotel «braniti in pospešiti stanje v deželi slovenskega ljudstva» — in da govorimo v listovnem slogu — «razglasiti želje raznih občin in drugih

skupščin»; pozival je begunce, naj jim pišejo, da bodo »skrbeli za našit njih sorodnike in prijatelje». Med sotrudniki lista je bil že takrat Josip Peternel, ki je postal s 55. številko lista 26. julija 1919. tudi njegov izdajatelj; upravnik in odgovorni urednik je bil še nadalje Jušič. Št. 39 od 14. avgusta 1920. je bila zadnja. List je prenehal izhajati sam od sebe.

Gospodarski list.

«Gospodarski list» je bil glasilo Zadružne zveze v Gorici. Začel je izhajati v začetku leta 1922. in je izhajal do meseca februarja leta 1928., ko ga je ustavil tedaj imenovani komisar Zadružne zveze Petrella. Izšlo je torej šest letnikov in dve številki. Letna naročnina je znašala L 12. Tiskala ga je prvotno Narodna tiskarna, pozneje Zadružna tiskarna odnosno - kakor se je čez nekaj časa imenovala - Katoliška tiskarna. Obsegal je letno okrog 250 strani, posamezna številka 20 ali 24 strani velike osmerke. List se je pečal z vsemi panogami kmetijskega gospodarstva, posebno z živinorejo in živinozdravništvom, mlekarstvom, poljedelstvom in vrtnarstvom, sadjarstvom, vinogradništvom in čebelarstvom. Priobčeval je lepe zadružne članke, odgovarjal je na vprašanja iz srede naročnikov, objavljajl tržne cene in mnogoteri gospodarski drobiž. Prvi letnik je uredil Polde Kemperle, pol četrtega in petega inženjer France Pegan, vse ostale pa inženjer Josip Rustja. Glavni sotrudniki lista so bili uredniki, dalje dr. Tone Ravnik, David Doktorič, dr. Josip Gerbic, Černè, inž. Anton Podgornik, inž. Pegan, agr. Just Ušaj, dr. Peter Vallig, France Magajna, frančiškan Donat Jug in še nekateri sotrudniki z dežele.

Gospodarski vestnik.

«Gospodarski vestnik» je začel izhajati kot mesečnik v obliki osmerke (z drugim letnikom v obliki velike osmerke) na 20 straneh in platnicah, 1. oktobra 1923. in sicer, kakor je pisal sam v «Uvodni besedi», kot naslednik «Primorskega gospodarja», ki je pre-

nehal izhajati 30. junija 1915. in tudi z njegovim namenom, «pospeševati namreč razvoj in razmah našega kmetijskega udejstvovanja in gospodarstva sploh, bodriti našega kmeta v njegovem težkem poklicu in pomagati mu z nasveti, da bo njegov trud v čim večji meri plačan.»

List je bil v I. letniku (ki je obsegal samo 3 številke), II. in III. letniku glasilo «Slovenskega kmetijskega društva v Gorici», «Slovenske čebelarске zadruge v Gorici», «Tržaške kmetijske družbe v Trstu» in «Zadružne zveze v Trstu». Izdajatelj in lastnik mu je bil tedaj «Konsorcij Gospodarskega Vestnika»; odgovorni urednik Viljem Dominko. Tiskala ga je Narodna tiskarna v Gorici.

S IV. letnikom je postal «Gospodarski vestnik» le glasilo «Zadružne zveze v Trstu», ki ga je tu ti dalje izdajala. Odgovorni urednik mu je ostal V. Dominko. Tiskarna pa je s V. letnikom spremenila svoje ime: iz Narodne tiskarne je postalo Odlikovano tisk. podjetje L. Lukežič v Gorici.

S VI. letnikom je list prenehal tudi biti glasilo Zadružne zveze v Trstu; od tedaj dalje ga je izdajal in mu bil odgovorni urednik V. Dominko. V februarju 1928. je prevzel «Gosp. vestnik» tudi vse naročnike odpravljenega «Gospodarskega lista».

Prve štiri letnike je uredil Franc Gorkič, ostala dva Just Ušaj. Stal je L 10 letno. List je prinašal članke o živinoreji, sadjereji, poljedelstvu, kletarstvu, mlekarkstvu, čebelarstvu, svilogojstvu, z eno besedo, iz vseh panog gospodarkega in kmetskega življenja. Odgovarjal je na vprašanja naročnikov in dajal praktične nasvete. Prinašal je gospodarski drobiž in praktične drobtinice. Glavna imena sotrudnikov-strokovnjakov so sledeča: dr. Josip Gerbic, Just Ušaj, profesor dr. Peter Vallig, čebelar Janko Vodopivec, inž. Anton Podgornik, dr. Leopold Bobič, Franc Sirk, Ciril Šavli, Milton Klavžar, inž. Andrej Čok, Andrej Gabršček in Josip Štrekelj, da ne ponovimo še enkrat tudi imen urednikov. Zadnja številka «Gospodarskega vestnika» je izšla v decembru 1928. Po no-

vem letu list ni smel več iziti, ker ni bila rešena prošnja odgovornega urednika za vpis v časnikarski seznam, kakor se zahteva po kr. ukazu od 26. februarja 1928., šte. 384.

Mali list.

«Mali list» s podnaslovom «tednik za novice in pouk», je začel izhajati v Trstu 23. februarja 1923. Izdajal ga je najprej inž. Josip Rustja, pri 26. številki I. letnika pa je izdajatelja zamenil konsorcij. Tiskala ga je tiskarna S. Spazzala v Trstu, s 20. šte. V. letnika pa se je list preselil v tiskarno bratov Mossetigevih v Trstu, kjer je ostal do svoje zadnje številke, (3. šte. VII. letnika od 11. jan. 1929.)

Odgovornj urednik je bil Ivan Horvat; od 12. nov. 1926. dalje v smislu novega tiskovnega zakona pravi urednik dr. Lojze Berce. Od nov. 1928. je urejeval in pisal list prof. Rado Bednařik; odgovorno uredništvo pa se ni spremenilo.

List je bil glasilo krščanske socialne struje, ki je ravno z ustanovitvijo tega lista jela krušiti enotne strankarsko neopredeljene narodne vrste na Tržaškem. Temu primerno je bil tudi list zlasti v prvih letnikih ostro polemičen, tupatam naravnost strupen proti takozvanemu «brezbarvnemu slogařtvu». Sicer je bil namenjen predvsem preprostim bralcem in je bil pisan vseskozi v poljudnem slogu.

Prvih pet številčk je izšlo na več straneh v mali obliki, pozneje se je oblika povečala in je izhajal list običajno na 4 straneh. Letna naročnina je znašala 8 lir, od III. letnika dalje 10 lir. List je prenehal izhajati, ker je bila odgovornemu uredniku na podlagi čl. 5 ukaza od 26. febr. 1928., šte. 384, zavrjnena prošnja za vpis v časnikarski seznam, ki se zahteva po ravnokar omenjenem ukazu za priznanje odgovornega urednika od strani drž. pravdnika. Tozadevni odstavek citiranega ukaza se glasi: «V nobenem slučaju se ne smejo vpisati, in če so vpisani, se morajo črtati oni, ki so javno delovali v nasprotju z interesi Nacije.»

V smislu že pri «Edinosti» omenjenega ukaza trž. prefekta od 22. okt. 1923. je temu datumu sledeča številka «Malega lista» izšla z dvojezičnim besedilom.

«Mali list» je izdal v knjižni obliki dva ponatja svojih podlistkov in od l. 1926. do 1929. «Ljudsko pratio».

Monokel.

Vse, kar velja za «Gmajno», velja tudi za «Monokel», ki je hotel biti satirično-humoristični tednik. Istega dne kot «Gmajna» je začel izhajati, isti je bil izdajatelj, isti urednik in ista tiskarna. Bil je tiskan celo na isti poli papirja kot «Gmajna», s katero sta si delila prostor, vsak po dve strani. «Monokel» je prenehal prej kot «Gmajna», ki je izšla v zadnjih številkah osamljena. (Kot za «Gmajno» so tudi za «Monokel» podatki nepopolni.)

Nova doba. (Glas Julijske Benečije.)

«Nova doba» je bila ustanovljena 11. novembra 1922. Prvo leto je nosil list naslov «Glas Julijske Benečije». 15. novembra 1923. je konsorcij spremenil naslov lista. Druga številka tega letnika od 1. decembra se imenuje «Nova doba» s podnaslovom «Glas Julijske Benečije» po sklepu konsorcija z opombo, da prvotni naslov ni odgovarjal namenu. «Mi smo za pravi napredek. Vpeljati hočemo v politiko novo dobo. Kulturno in duševno spojiti slovensko ljudstvo z italijanskim — to je program, ter osvoboditi ljudstvo tradicije, ki se ne ujema več z interesi njegovega obstoja». — List je izdajal konsorcij, tiskala ga je Narodna tiskarna v Gorici, izhajal je vsak teden in sicer ob petkih na štirih straneh folio oblike, ki jo je večkrat menjal; odgovorni urednik je bil spočetka Jožef Sokol, pozneje Josip Peternel; dejanski urednik je bil Vinko Bandelj. List je stal L 12 letno. Prinašal je vesti o fašistovskem gibanju sploh, razprave o fašizmu, političen pregled, vesti in dopise z dežele, domače novice, raznoterosti, književne in tu pa tam gospodarske vesti. V uvodnikih je list pozival

ljudstvo, naj se odvrne od demagogov in politikov-širokoustnežev, ki stoje z eno nogo onkraj meje, naj se oprime in navzame nazorov Nove dobe, ki je edina rešiteljica Slovenstva v Italiji. Št. 42. od 9. novembra 1923. je dvojezična, tedaj je opustila podnaslov «Glas Julijske Benečije» in je napisala na to mesto «L'Éra Nuova». S št. 49. se je preselil list v tiskarno Juch v Gorici. S št. 27. od 12. julija 1924. je postal odgovorni urednik Viktor Bandelj, mesec pozneje pa Josip Peternel. Tedaj se je list znova preselil v Narodno tiskarno. Od 6. septembra istega leta je izhajal list dvakrat tedensko. Z novim letom 1925. je list znova izhajal enkrat na teden. V februarju, marcu in aprilu je izhajal neredno. Št. 9. od 18. aprila je bila zadnja.

Novice.

Tednik «Novice» je začela izdajati skupina rodoljubnih Tržačanov in Goričanov predvsem v obrambo proti pisanju «Malega lista» in za «enotno, složno fronto». Prva številka je izšla 3. jan. 1924. List je izhajal redno vsak četrtek na 4, 6 in tudi 8 straneh folio formata in je bil po večini tudi bogato okrašen s slikami. Pisan je bil v poljudnem jeziku. Tiskalaga je tiskarna «Edinost» v Trstu. Naročnina je znašala letno L 10. Odgovorni urednik je bil od 1. do 6. številke Janko Runtič, od 7. do 26. štev. Jurij Štavar, od 30. dalje Fran Tončič, od 45. dalje pa zopet Janko Runtič, ki je ostal tak do preklica njegovega priznanja s strani državnega pravdnika 4. oktobra 1927.

List je bil v skladu s svojo svrho namenjen predvsem Slovencem na Tržaškem, na Krasu, na Notranjskem in v severni Istri. Že v drugem letniku se je pokazala potreba širiti list tudi na Goriško, o čemer priča tudi naslovna stran od 11. štev. II. letnika dalje, kjer se navaja od tedaj naprej «Trst - Gorica» kot kraj izdaje.

S 35. štev. II. letnika se je izvršila sprememba v lastništvu lista, s čimer pa se niso spremenile smernice lista.

Do tedaj je urejeval list Fran Tončič s krajšimi presledki, ko sta urejevala list Fran Venturini in Karel Širok.

Po omenjeni spremembi v lastništvu pa so zaporedoma urejevali «Novice» Jožef Gabršček, dr. Janko Vouk, Viktor Kjuder in končno Angelo Kukanja.

Zadnja številka je izšla 29. septembra 1927., a je bila zaplenjena. 4. oktobra 1927. je oblast po dvakratnem predidočem opominu preklicala priznanje tedanjega odgovornega urednika, prošnje za priznanje drugega odgovornega urednika pa do danes ni še rešila.

«Novice» so prinašale v l. 1926. kakor «Edinost» dvotedensko prilogo «Za našo deco».

Pravni vestnik.

«Pravni vestnik», list za pravoslovje in pravosodje, mesečnik, je začel izhajati v januarju 1921. v Trstu. Oblika mu je bila v I. letu velika osmerka, pozneje navadna osmerka. Izdajala ga je do 6. št. I. letnika podružnica društva «Pravnik» v Trstu. Od 7. št. dalje pa je bilo izdajatelj tedaj ustanovljeno društvo «Pravnik» v Trstu. Z 2. št. VIII. letnika pa je postal izdajatelj in lastnik dr. Boris Furlan, odvetnik v Trstu. Odgovorni urednik je bil od ustanovitve lista do svoje izselitve iz Trsta, to je do 9. št. III. letnika odvetnik dr. Karel Ferluga, od 10. št. tega letnika do njegovega prenehanja dr. Boris Furlan. Tiskala ga je tiskarna «Edinost» v Trstu. List je veljal za člane društva «Pravnik» letno lir 24, za nečlane lir 36. «Pravni vestnik» je imel po svojem programu namen, da pospešuje poznavanje zakonov, zlasti pa da širi poznavanje zakonov in da jih obrazloži slovanskemu prebivalstvu Julijske Krajine. Tej svoji drugi nalogi se je list precej hitro odpovedal in postal je pravi pravni strokovni list. Ker je spričo razmer število zainteresirancev močno padalo od leta do leta, je tudi list pod tem močno trpel. To je razvidno že iz

večšteviličnih zvezkov v zadnjih dveh letih. Prenehal je prostovoljno radi slabokrvnosti z decembrom 1928.

V naslednjem podajamo naslove važnejših člankov v posameznih letnikih.

Letnik 1921: Dr. E. g. B u n c: Pridobarina pridobitnih in gospodarskih zadrug ter akcijskih družb; dr. M e t. D o l e n c: Sokrivda pri samomoru in sličnih činih, Kazenskopravna odgovornost odvetnikov glede zastopanja strank na sodnji; dr. B o r. F u r l a n: Pravo in etika, Pojem prava, B. Crocejeva teorija prava; dr. F r. G o r š i č: Ontogeneza v pravu?, Greh po polu; J e ž i č n i k: Za jezikovno pravilnost; J o s. J u r c a: Ali so naša županstva res tuja inštitucija?, Odkod je slov. in hrv. ime?; dr. K. L.: Zamedbe in primedbe; N e i m e n o v a n: Pravna pomoč med Slovenijo in Julijsko Benečijo; dr. M a t. P r e t n e r: Pravni pregled l. 1920 v zasedenem ozemlju, O konferenci držav nasledujočih Avstrijo; dr. H e n r. T u m a: Prispevki k slov. sodni terminologiji, Prispevki h kaz. terminologiji.

Letnik 1922: Dr. M e t. D o l e n c: Smernice za prevajanje ital. kaz. zakonika, Osnovne ideje ital. prednačrta za kaz. zakonik, Mladinsko kazensko pravosodstvo, † Ivan Kavčnik; dr. F r. G o r š i č: Pravo, država in sojenje, Verižniki in slična imena; J o s. J u r c a: Kakšen bodi naš prevod ital. kaz. zakonika; dr. S t. L a p a j n e: Haaški dogovor o varuštvu, Haaški procesni dogovor; dr. E. S t.: O pridobitvi ital. državljanstva; dr. T. S.: Nekaj zanimivih odločb sodnij Jul. Benečije; dr. H e n r. T u m a: Prispevki k slov. sodni terminologiji, Kolektivna pogodba; dr. A n t. V e r o n a: Pomorsko pravo napram plovilbenoga prava osobito u državi S. H. S.; dr. J o s. W i l f a n: Zakonodaja za nove pokrajine.

Letnik 1923: Dr. M e t. D o l e n c: Problem pogojne obsodbe v sodobnem zakonodajstvu, Kolektivna odgovornost za kazniva dejanja pa naše narodno pravo; A. K.: Nekaj pripomb k Neumannovemu komentarju civilnopravnega reda; dr. S t. L a p a j n e: Haaški procesni dogovor, Meddržavno zas. pravo ital. «Codice civile»; dr. A n t. S k u m o v i č: Neveljavnosti holografne oporoke podpisane samo s (krstnim) imenom; dr. M i l. S k e r l j: Najvažnejše razlike med določbami avstr. «Občnega meničnega reda» in Trgovinskega zakonika za Kr. Italijo; dr. H e n r. T u m a: O dokazovanju in razlogovanju; dr. A n t. V e r o n a: Nešto iz oblasti pomorskopravne terminologije; dr. J o s. W i l f a n: Pristojbine in kolkovine.

Letnik 1924: Dr. M e t. D o l e n c: Problem kazenskopravne zaščite telesnega ploda, Kultura in kaz. pravo v luči pravne zgodovine, Doneski k pojmovanju krivde in kazni v poznem srednjem veku; H i n k o J u č o v n i k: Sabotaža in njen kazenskopravni pomen; dr. E d v. P a j n i č: Padla vrednost denarja in sodne odločbe, Vsebina listine in načelo publicitete

javne zemlj. knjige; dr. Mat. Pretner: Kako se bodo plačevali dolgovi nastali pred 10. aprilom 1919 v avstroogrskih kronah med prebivalci v Italiji in prebivalci v Jugoslaviji; dr. Henr. Tuma: O dokazovanu in razlogovanju, Primer motenja posesti in §§ 311 in 1151 o. dr. z.; dr. Ant. Verona: Obranički sud zagrebačke burze za robu i vrednote i sporovi pomorskopravne prirode.

Letnik 1925: Dr. Met. Dolenc: Osnovne ideje načrta kaz. zak. za Nemčijo, O saradništvu lajičkog elementa u kaznenom pravosuđu; dr. Bor. Furlan: Novi zakon o zas. uslužbenicah in njegovo razmerje do avstr. tečajnega reda, O občinskih užitkih; dr. Fr. Goršič: O ometanju in ometnih zemljiščih; dr. St. Lapajne: Crnogorsko mednarodno zas. pravo v luči modernega; Miroslav Premro: Investitura breginjskega kmeta l. 1756 na kmetijo; dr. Mat. Pretner: O odškodnini za razlaščene nepremičnine, določitvi in plačilu te odškodnine v razlastitvenemu postopanju, Pravice do skupnih in obč. gozdov in pašnikov in obči užitki v Jul. Krajini z ozirom na kr. odlok-zakon od 22. maja 1924, št. 751, o ureditvi občin užitkov; dr. Rajko Šestan: O avstrijsko-talijanskom opombenom postopku te o odnošaju istih prama platežnom nalogu čl. 98 zakona o upisu (Legge del Registro); O austr. ugarskom i talij. obrtnom i soc. zakonodavstvu, Privatnoslužbeni ugovor po novom zakonu od 15. nov. 1924, br. 1825, i odnosni parbeni postupak; dr. Jos. Wilfan: Začasna ustavitev zastavnih in prekluzivnih rokov po zakonodajnih ukrepih l. 1919 in 1920, Iz pisma o občinskih užitkih; dr. Jože Žontar: O nečedni tekmi.

Letnik 1926: dr. Bor. Furlan: O izvršljivosti jugoslov. razsodb v Italiji, Kreditne listine v načrtu ital. trg. zakonika; dr. St. Lapajne: Teorija adekvatne kavzalnosti, Haaški konvenciji o učinkih sklenitve mednarodnega zakona na osebno- in imovinskopravne odnošaje zakoncev dd. 17. jul. 1905. in o uravnavi razvoda in ločitve takega zakona dd. 12. junija 1902, Haaški dogovor o preklicu in sličnih skrbstvenih ukrenitvah; dr. Mat. Pretner: Katere vode so javne in kdo ima pravico do rabe in oddajanja istih v smislu kr. odloka-zakona od 9. 10. 1926, števil. 2161, Formalnosti pri rekurzu na državni svet kot sodno oblast, Dodatek k temu članku; dr. Joak. Ražem: Vzdrževalna dolžnost sorodnikov po ital. civilnem zakoniku; dr. T. S.: Sodne odločbe; dr. Rajko Šestan: O civilnom statusu uopće te obzirom na odredbe kr. ukaza 24. sept. 1923, br. 2013; Vlado Valenčič: Občina in samouprava.

Letnik 1927: Dr. Mat. Dolenc: Dve, tri o kazenskopravnih odgovornosti organov trgov. podjetij pri bankrotu, Primerjalni prikaz oplošnih načel jugoslov. načrta in čehoslov. prednačrta za bodoči kaz. zak.; dr. Bor. Furlan: Kreditne listine v načrtu ital. trgov. zakonika; dr. Fr. Goršič: O odgovornosti

in soodgovornosti v sindikalnih sporih, Nekaj pripomb k terminologiji slov. knjigovodstva; Jos. Jurca: Iskanje vzorčnih vezi po statistični metodi; dr. St. Lapajne: O pravni naravi tožbenih zahtevkov; Cir. Mikuž: Notranji ustroj avtonomnih mestnih občin vzh. Istre po kastavskem, vepri-naškem in moščeniškem statutu; Jul. Mogan: Zanimivi pomorsko-pravni slučajevi iz svakidanjega života; Alb. Ogris: Vloga družb z o. z. v slov. gospodarstvu; dr. Edv. Pajnič: Načrt edinstvenega zakona o sodnem postopanju v civ. spornih stvareh v Jugoslaviji; Mir. Premrou: Sklep o lovskih naredbah goriških dež. stanov od 18. 5. 1680; dr. Mat. Pretner: Kreditni zavodi v Italiji z ozirom na nove odredbe v zaščito njih upnikov; dr. Alf. Schellander: Pravdna sposobnost tujih držav; dr. Rajko Šestan: O pravu udruživanja i sastajanja uopće te osobito obzirom na nove odredbe zak. javne sigurnosti; dr. Fr. Tončič: Pravni študij v Italiji; dr. Ant. Verona: Comité maritime international i domaća privreda; Hugo Werk: Obranički sud zagreb. berze za robu i vrednote; dr. Jos. Wilfan: Hišni upravitelj — pravdna stranka za tuj račun?

Letnik 1928: Dr. Jos. Abram: Ali ugasne vsled plačila kupnine s ponarejenim denarjem zaveza plačila? prof. Met. Dolenc: Slovenska knjiga o državi; gen. konzul g. Gajljunski: Bistvene razlike med državljskim zakonom S. S. S. R. in zakoniki drugih držav; dr. Fr. Goršič: Doimenski priimek in še ka'; prof. St. Lapajne: Prispevki k razlikovanju službene in delovrsne pogodbe; dr. Vlad. Orel: Je-li izraz «Se počaka 3 tedne» smatrati za trg. opravilo s stalno določenim rokom? Kdaj prične teči enomesečni rok za vložitev ničnostne tožbe? Je mogoča tožba na povrnitev lastnine premoženja, ki je bilo na prisilni dražbi pridobljeno? prof. Fil. Peric: Družinsko pravo v sovjetski Rusiji; dr. R. Šestan: Poreznikova povlaštena javna dražba nekretnina u smislu kr. ukaza 28. 4. 1927, br. 727; prof. Mil. Škerlj: Men. pravo po ital. osnutku trgov. zakonika iz leta 1925, Družba z o. z. po ital. osnutku trg. zakonika iz l. 1925; dr. Edv. Slavik: Obrazložitev odločbe kasacijskega dvora v Rimu od 16. 10. 1925, št. 325; Vlad. Valenčič: Statistika in javna uprava.

Preporod.

«Preporod» je začel kot tednik izhajati v Trstu — Sv. Jakobu 26. aprila leta 1926. Izhajal je vsak ponedeljek opoldne na dveh straneh male folio oblike. Stal je L. 12.— na leto; naročnino in oglase je bilo mogoče plačati tudi s kmetijskimi pridelki in z drugim blagom. List se je tiskal v tiskarni Silvija Spazzala v Trstu, izdajal in urejeval ga je propaga-

tor izmenjevalnih zadrug Drago Godina; list je bil tudi v tem zmislu pisan in urejevan. Poleg tega je razglašal, da je njegov glavni namen, da se bori za zmago resnice nad lažjo. List je prenehal izhajati meseca julija 1926.; doživel je deset številk.

Primorska Omladina.

«Primorska Omladina», od mladih, idealnih ljudi zasnovana, je na šestnajstih straneh teksta in s Černigojevim lesorezom na ovitku izšla v januarju l. 1923. v Trstu. Izšla je samo prva in edina številka. List je bil zamišljen kot mesečnik, stal naj bi 12 lir na leto; izdajatelj in odgovorni urednik je bil Miroslav Žerjav, tiskala ga je tiskarna S. Spazzal v Trstu. V uvodu pravi list, da je skrajni čas, da se mladina iztrga iz pasivnega gledanja današnje politike, ker ne more več gledati, kako se pozablja na narod in je zato skrajni čas, da začne mladina krepko posegati v javno življenje. Zdi se, da vsebina lista ni odgovarjala programu v tako močni in prikupni meri, da bi bilo reviji osigurano življenje, dasi je bila bogata na člančičih, rubrikah in noticah, ki pa zvenijo preveč enako, in se je moral list na ta način tudi vsebinsko izčrpati že v prvi številki.

Prosveta.

«Prosveta», glasilo slovenskih kulturnih društev v Italiji, je začela izhajati leta 1922. v Gorici. Izdajala jo je Goriška slovenska Omladina. Doživela pa je v celem samo osem številk. Namen lista je omenjen že v podnaslovu: «duševna in telesna izobrazba naroda na demokratični i narodni podlagi». List je hotel biti glasilo prosvetnih društev. Tiskala ga je Narodna tiskarna v Gorici. «Prosveta» je prinašala članke o kulturnih delavcih, o sistematičnem delovanju v društvih, o kulturnih, telovadnih, športnih in drugih prireditvah doma in drugod. Josip Jurca je prispel članek: «Analiza Gregorčičevih poezij» in «Kako naj postavim temelje znanstvenemu krajeslovju», Vinko Vodopivec pa «Tamburaški zbor». Osmo številka je

bila posvečena dvajsetletnici akademičnega društva «Adrija» v Gorici. V ostalem je list prinašal večinoma društvena in športna poročila.

Odgovorni urednik «Prosvete» je bil Roman Cej. Naročnina je znašala L 15 za celo leto.

Rast.

«Rast» je bil v obliki lista izhajajoči drobní dijaški zbornik, katerega so izšli trije snopiči v obliki osmerke na lepem papirju, na šestnajstih, oziroma tridesetdveh straneh in z ovitkom; dva sta izšla v letu 1925., a zadnji v letu 1926. Prvega je uredil Rado Bednařik, a ostala dva Gusto Čuk. «Rast» je izdajalo krščansko socialno diještvo v Primorju. Tiskal se je v Katoliški tiskarni v Gorici. Posamezna številka je stala L 1. Poleg začetniških literarnih poizkusov je prinašal zbornik v prvi vrsti načelne članke in člančiče, ki so jih pisali dijaki. Le nekateri izmed njih — Ivan Rejec: Dva smotra za počitnice: dr. M. Brumat: Naš duhovni delavnik — so prišli izpod drugih peres. Na koncu zbornika so bile natisnjene kratke notice iz dijaškega organizacijskega življenja.

Učiteljski list.

«Učiteljski list», glasilo «Zveze slovanskih učiteljskih društev v Italiji», je začel izhajati na osmih straneh v obliki folio 1. marca 1920. v Trstu. Izdajala ga je «Zveza slovanskih učiteljskih društev» v Trstu. Urejeval ga je v I. in II. letniku Janke Samec, pozneje Jože Pahor, a hrvaški del vedno Vinko Šepić. Tiskala ga je tiskarna «Edinost» v Trstu. Izhajal je v I. in II. letniku 1. in 15. vsakega meseca in je stal za nečlane L 24. (Člani so ga dobivali brezplačno.) V III. letniku in do oktobra IV. letnika je izhajal po trikrat na mesec (1., 10. in 20. vsakega meseca), od 1. oktobra 1923. dalje je izhajal zopet le dvakrat na mesec in sicer prvotno do konca februarja 1924. 1. in 10., pozneje 1. in 15. vsakega meseca. Naročnina je znašala za nečlane L 24. Za zad-

nji letnik, ki pa je doživel le 15. številko, se je zvišala na L 30.

Od začetka do 14. števn. V. letnika je bil odgovorni urednik Silvester Pertot, od 15. števn. do 23. števn. za slovenski del Jože Pahor, za hrvatski pa Vinko Šepić, od 23. številke dalje pa do konca za oba dela Jože Pahor.

Doživel je sedem nepopolnih letnikov. Izhajati je nehal 1. avgusta 1926., ko so oblasti razpusstile njegovo lastnico «Zvezo slovanskih učiteljskih društev» v Trstu.

Namen lista je bil stanovski pouk in bramba stanovskih interesov.

List je prinašal na uvodnem mestu načelne in organizatorične članke, dalje članke didaktične in posebno v zadnjih letih — samoizobraževalne vsebine; pod črto je prinašal listek, v naslednjih letih, ko se je oblika lista zmanjšala — feljton, v katerem srečamo celo vrsto obširnih knjižnih in drugih ocen poleg orisov nekaterih domačih in tujih osebnosti. Obširen je bil tudi drobiž; v rubrikah «Organizacija», «Društva», «Šolske vesti», «Književnost in umetnost», «Razne vesti» je bilo nakopičenega obilo bogastva. Če pomislimo, da je pisalo v list po ogromni večini učiteljstvo, spočetka celo izključno samo učiteljstvo, je bil list po svoji tehtni in resnobni vsebini celemu stanu res v čast.

V naslednjem navajamo kratek izvleček vsebine iz vseh letnikov, da bodo dobili čitatelji majhen razgled čez vprašanja, s katerimi se je list ponajveč bavil. Veliko mesta so zavzemali članki o organizaciji in o njeni potrebi, ki se vlečejo in ponavljajo skozi vse letnike; dalje obširna poročila učiteljskih zborovanj, na nekaterih mestih tudi medsebojna polemika — to bo znalo zanimati bodočega zgodovinarja te povojne učiteljske organizacije v naših krajih, v našem okviru žal ne moremo podati pregleda tega gradiva. Enako ne moremo navajati člankov programatičnega značaja, ker bi zašli predaleč in bi izvleček le izgubil na preglednosti.

Prvi letnik. V prvi številki je priobčil **Fran Ločniškar** pesem «Sejalec». Važnejši članki so sledeči: **J. Pahor:** Organizacija; **Al. Hreščak:** Zvezi na pot; **Herman Kmet:** O vzgoji v širšem pomenu; **Fr. Sivec:** O naših čitankah; **Ferdo Kleinmayr:** Drugi deželni jezik v ljudski šoli; **Fr. Ločniškar:** De Michellijeva «Berila» za ljudske šole; **K. Širok:** Šola v sovjetski republiki; **Al. Hreščak:** Komunistem učiteljstva, Naš šolski problem v italijanski luči, Naš našččaj ali «Resnica o učiteljstvu v Tolminu»; **Ivo Zlatič:** Pitanje tujega jezika u našim pučkim školama; **Rupnik:** O disciplinarnih metodah v ameriških šolah; **C. Drekonja:** Naša bodoča začetnica, Mladinski list; **Al. Hreščak:** Civilizatorna reakcija, † Wilhelm Wundt, Slovensko šolsivo v Trstu; **V. Orljak:** O nadzoru učitelja; **M. Rodič:** Bankrot idealizma i čudoredne ideje, Romain Rolland o sodebni in bodoči vzgoji; **Fr. Ločniškar:** Spomini na † Franceta Škofa; **Veljko Sokolič:** Matarykovi pedagoški nazori. V tem letniku je priobčeval **A. M.** pisma «Iz Jugoslavije». V podlistku so bili priobčeni številni «Učiteljski obrazi», ki so predstavili čitateljem nekatere vzore, po večini izmed umrlih učiteljev.

Drugi letnik. Oblika in razporedba kakor zgoraj. Po učiteljskem zborovanju v Vipavi 10. in 11. septembra 1921. je **Janko Samec** odložil uredništvo lista, sprejel ga je **Jože Pahor** in ga obdržal do konca. Članki: **J. Slak:** V prihodnost; **Veljko Sokolič:** Školstvo u českoslovačkoj republici, Izgovorne greške učenika; **E. Blaž Kocen;** **M. Mikuz:** Zgodovinski pouk; **Ferdo Kleinmayr:** Šolski muzej, Vojni maturantje, Revizija šolskega zakona, Učiteljska priprava in nadaljna izobrazba, Spreminjevalni predlogi k državnemu šolskemu zakonu; **Ivan Vouk:** Pouk materinščine v ljudski šoli, Vzgojni smotri; **R. B. Umetnost v šoli;** **J. Pahor:** O zadružništvu; **Čiril Drekonja:** O vzgoji lažnjivosti, Otroški vrtci; **Fr. Ločniškar:** Naše orijentacije; **B. Savič:** Učiteljska sobota; **Bogomil Medvešček:** Šolske knjižnice; **Nikola Zec:** Razdioba psihičkih elemenata; **Vice Orljak:** Nešto o pevanju u pučkoj školi; **Jos. Ribičič:** Dante; **F. S.:** O ljudskih predavanjih; **Z. Brežan:** Škola, učitelj i društveni život.

Tretji letnik. List je začel izhajati s tem letom trikrat na mesec in sicer 1., 10. in 20. v zmanjšani obliki. Ta letnik je začel prinašati obširne članke, katerih namen je bila učiteljska samoizobrazba. **Stano Kosovel** je zalagal list z obširnimi literarnimi kritikami in drugimi poročili iz umetnostnega življenja. Članki: Šolska občina; **Foerster:** O samozatajevanju; **Stano Kosovel:** Pogled na literarno revijalno leto 1921, Duševno delo in mezda, Stanislavski; **Vl. M.:** Zenitizem, Walt Whitman, Rabindranath Tagore, Moderna umetnost in njene naloge; **D. Dragotin:** Molière, O takozvani šolski samoupravi, Osnovni principi osnovne delovne šole, O pouku italijan-

ščine; Nikola Zec: Škola rada, Maštenje u djece; L. Tavčar: Zgodovinski razvoj kapitalizma; Karel Širok: Čigava dolžnost?; Veljko Sokolič: Davorin Trstenjak; Ciril Drekonja: Učiteljske knjižnice, Proces dela in izkoriščanje v kapitalistični družbi, O pravni osebnosti, Nравstveni pouk brez religije; Jože Srebrnič: Osnovni principi delavne šole; Al. Hreščak: Cilji in metoda samoizobraževalne akcije, Učiteljska samoizobrazba; O stanju, radu i taktici hrvatskega učiteljstva Istre; Milan Skrbinšek: Čitanje in deklamacija v šoli; Mirko Kodrič: O predrznosti; M. Mikuz: O kulturi; Delovna šola; K. Pahor: O reformi avstrijskega šolstva, Nove metode v Avstriji; Leopold Reja: Delovna šola.

Četrty letnik: V novembru je začel list znova izhajati le dvakrat na mesec. Članki: Kulturno delo sovjetske Rusije; Fran Baff: Prva čitanka; M. Demarin: O osnutku potujoče učiteljske knjižnice, Značenje prvih školskih dana; Razredni moment v moderni umetnosti; Važna didaktična naloga naše šole; Ferdo Kleinmayr: Stipe Ferluga, Herbert Spencerjev Uvod v študij sociologije; Bilanca našega trpljenja; Martin Ribarič: Nepovijeravaju se u nas, O uzgoji čitatelja; Šolstvo v Jugoslaviji; Nikola Zec: Hipnoza; Usoda naših šol v Furlaniji; Narodnost in vzgoja; Z etične vrednote; Ljudsko vseučilišče; Naše šolsko vprašanje; Prof. A. S.: Skandinavsko pismo; Nekoliko o naravni vzgoji; J. P.: Negativni put u obuci i odgoji; P.: Žena in njena pot; Alojzij Urbančič: Tomaž Jug; Vl. M.: Nekoliko o historičnem materijalizmu; Fr. Bravničar: Škica o razvoju slovenske glasbe; Školanje naše mladeži; Ivan Matelič: O rabi števnikov, Cel in ves, Pravopisne in slovniške drobtine; dr. Fr. Kimovec: Anton Foerster; Civilizatorne moči; Ugled učiteljstva; Istra — kolonija; Stano Kosovel: Ivan Meštrovič; Ruski pesniki in revolucija; Albert Širok: Metod Peternelj; Javno šolstvo v Rusiji; Ciril Drekonja: Učitelj in akademska izobrazba; Josip Ribičič: O modernih slikah; France Eržen: Smoter in pridobitve modernega risanja; dr. L. Čermelj: O periodičnem sestavu prvin.

Petj letnik. Članki: Ciril Drekonja: Umetniška vzgoja; O poklicu učiteljice; Mara: Nekaj misli o ženskem gibanju; Ferdo Kleinmayr: Opazovanje proizvodov upodabljače umetnosti; France Eržen: Zbirka učil pri risarskem pouku; O glasbeno društvenem življenju Slovencev; Nikola Zec: Tužni pomenci, Očuvanje pismenosti u narodu; Josip Demarin: Važnost dnevnika; Ivan Matelič: O sestavljenih besedah (ta članek se vleče skozi več letnikov); X.: Problem vzgoje; dr. Lavo Čermelj: Nekaj o rabi števnikov; Albert Širok: Srečko Kumar; M. M.: Alkoholno vprašanje in šola; Naša staleška borba nije politika; Problem vzgoje v luči zgodovine; Odga'ajmo borce in junake; M. Mikuz: Alkohol in njeđa vpliv na človeški organizem; Stano Kosovel: Mo-

skovski hudožestveni teatr, Oton Župančič in «Veronika Deseniška»; V. Orljak: Sadašnje moderne škole; Reformacija v zgodovini slovenskega naroda; Vprašanje učnega jezika; M. Kodrič: Deška ročna dela in naša šola; Učenje talijanskega jezika; Uspehi Gentilijeve reforme; B. Medvešek: Donesek k borbi za našo šolo; Teorija in praksa.

Šesti letnik: Članki: Naš prosvjetni rad izvan šole; Alfredo Panzini: Šolski dnevnik; Vzgoja v Rusiji; Tragedija Puškinove smrti; V. Š.: Metode jezikovne obuke; B. M.: Babel, groteska; Ivan Matelič: O sestavljenih besedah; Matej Mikuž: Vzgoja k treznosti v šoli; Titus: Pridignimo naša društva, Naše okrnjene škole, Zaključni ispiti, O vzročju oprečnosti; Giovanni Gentile in njegovo delo; Delovna šola; Šola na Angleškem; Stano Kosovel: Lord Byron; Kraškovič: Ne može se dalje; Elin Pelin: Učiteljeva duša (prevod iz bolgarščine); Julija Taussek: Obisk na Montessorijski šoli na Holandskem; Nekoliko načrta za gamoizobrazbo; Šolstvo v sovjetski Rusiji; A. U.: Ignacij Križman; Danske svobodne šole.

Sedmi letnik. Članki: Leopold Paljk: Gospodinjska nadaljevalna šola; D. M.: Radom gojeni elementi čovječstva; S.: Problem vsebine in oblike v umetnosti; O razvoju kmetijstva na Danskem; O metodi «Montessori»; Avgust Černigoj: Umetnost in učitelj; Vice Orljak: Moje društvene učiteljske uspomine; Stano Kosovel: Rapsod Štefan Žeromski, Vladislav Reymont, Balzac; O mladinski vzgoji; Cilji telesne vzgoje; Zgodne dječje čtivo; Titus: Naša izobrazba, Naši praznici; Ekonomske posledice izgube službe; Učiteljski i školski pobirci; Enakost in morala; Socialna škoda alkoholizma.

Uradni vestnik.

«Uradni vestnik» je bila slovenska, in sicer res dobra slovenska izdaja «Bollettina Ufficiale», ki ga je izdajal Generalni civilni komisarijat za Julijsko Krajino. Prva številka je izšla s 1. oktobrom 1919. Od 1. letnika, ki je izhajal samo v italijanskem jeziku, je izšlo v celem 6 števil. Z drugim letnikom je začela izhajati tudi slovenska izdaja. Izhajal je vestnik 1. in 16. vsakega meseca in je veljal polletno L 10. Tiskala ga je tiskarna Lloyda. Vsebina je obsegala tri dele: I. Odloke in uradne spise, II. Okrožnice in III. Naznanila in obvestila. V tretjem in zadnjem letniku (1921.) je izhajal «Uradni vestnik» kot mesečnik zadnji dan vsakega meseca. Cena mu je bila za ves letnik L 30. Prvo številko je tiskala tiskarna Lloyda, ostale pa tiskarna «Edinost». Vsebina

se je razširila za četrti oddelek: Vojne odškodnine. S 31. decembrom 1921. je prenehal «Uradni vestnik» obenem s svojim italijanskim bratom «Bollettino Ufficiale».

Zadrugar.

«Zadrugar», vestnik «Delavskih zadrug za Trst, Istro in Furlanijo», je izhajal od l. 1921. dalje. Izdajale so ga «Delavske zadruge za Trst, Istro in Furlanijo». V bistvu je bil slovenska izdaja obširnejšega italijanskega vestnika teh zadrug «Bollettino delle Cooperative Operaie». Urednik mu je bil dr. Bruno de Rosa. Tiskala ga je obenem z italijanskim vestnikom tiskarna «Edinost» v Trstu do konca l. 1925., ko sta se oba vestnika preselila v tiskarno «Stabilimento Tipografico Nazionale» v Trstu. Člani zadrug so ga prejeli brezplačno, za zadruge, včlanjene pri Del. zadrugah je znašala letna naročnina L 1, za druge L 2. Prenehal je izhajati s 73. številko v decembru 1926.

Izhajal je na štirih straneh velike četverke ter je prinašal predvsem poročila in vesti o konsumnih zadrugah, dalje o cenah in o blagu ter nasvete za hišne gospodinje in matere, za vrtnarje in poljedelce. Povprečno vsaki drugi številki je bil priložen precej obsežen «Cenik konsumnega blaga v prodajalnah Delavskih zadrug.» Po rednih občnih zborih Delavskih zadrug je prinašal kot prilogo v obliki knjižice «Poročilo in bilanco» Delavskih zadrug, ob koncu leta pa koledar.

Zbornik svečnikov sv. Pavla.

«Zbornik svečnikov sv. Pavla» je začel izhajati kot mesečnik — oblika se mu je večkrat spremenila — leta 1920. Urejeval ga je s sodelovanjem drugih duhovnikov župnik Ivan Rejec. Spočetka je list izhajal neredno, s tretjim letnikom je dobil podnaslov «glasilo svečnikov sv. Pavla v Gorici» in «zajednice presvetega srca Jezusovega»; tedaj je začel izhajati redneje. Urednik mu je postal Stanko Sta-

nič, kateremu je pomagal dr. Josip Ličan. S šestim letnikom je prevzel uredništvo dr. M. Brumat. Pozneje je sprejel odgovorno uredništvo Stanko Stanič, ki ga je obdržal do zadnjega. Tiskala ga je sprva Narodna tiskarna. Številka 10. - 11. od 15. avgusta 1923. je bila tiskana v novi Katoliški tiskarni v Gorici. Namen lista je bil obrazložen v pozdravu prve številke, kjer stoji: «Zbornik je nadomestilo za ‚Vzajemnost‘, ki zdaj ne more k nam, a imej še poseben značaj naše svečeniške stanovske organizacije v zasedenem ozemlju... Vsi smo duševno obubožali, naša naloga bo, obračati svečenike k duhovnemu poletu in razmahu predvojnih let... Duhovniki rabimo še pobude k študiju, rabimo dušnopastirskih navodil in strokovno-znanstvenega dela. Ne smemo se odreči želji po napredku v stanovski izobrazbi, da zapustimo intelektualno dedščino svojim naslednikom nezmanjšano.»

List je izhajal sprva od jeseni do jeseni v skladu s šolskim letom, peti letnik pa je začel izhajati s solarnim letom. Zbornik je prinašal obilico njegovemu programu odgovarjajočih člankov in drobiža. Glede drobiža je bil list posebno bogat pod uredništvom dr. M. Brumata, ki je uvedel v list vrsto rubrik: Naše zajednice, Misijonska misel, Prosvetno delo, Voditelj Marijinih družb, Cerkveno upravne zadeve, Cerkvene vesti, Osebne vesti, Razgled po svetu, Socialni vestnik, Observator politicus, Nove knjige.

Cena je bila prvotno L 8 letno, s 13. majem 1920. se je zvišala na L 12, z l. 1924. pa zopet znižala, in sicer na L 10.

Iz posameznih letnikov navajamo le najvažnejše članke.

Prvi letnik: dr. Josip Ličan: Kantov kriticizem in temelji krščanstva; Ivan Rejec: Socializem in nacionalizem; Leopold Cigoj: Bož za krščansko šolo; Bolševizem; Socializacija, kapitalizem in krščanstvo.

Drugi letnik: Janko Kralj: Meje med socialnimi strujami; Venceslav Belé: Duhovniki in sveto pismo; A. Kjuder: Dolžnosti duhovnika; Ivan Rejec: Socialna filozofija

krščanstva; M. Brumat: Nekaj misli o delu mladega duhovnika. — Vestnik tega letnika je bogatejši kot prejšnji.

Tretji letnik: Filip Terčelj: Vera in organizacija; Stanko Stanič: Katoliški in evharistični shod; dr. J. Sr.: Odnosi med katoliško cerkvijo in državo. — Skozi več številke se vleče članek: Pismo sobratu o naših evharističnih shodih.

Četrti letnik: Alojzij Novak: Red v moji hiši; dr. Josip Ličan: K tridesetletnici Alojzijevišča; Andrej Gabrovšek: Ali je krščanska politika potrebna? — Venceslav Bele in L. Cigojsta pisala o Marijinih družbah; v ostalem so list polnili še drugi članki, koristni migljaji, kronika, rubriki «Iz krščanskega sveta» in «Pastoralni pomenki».

Peti letnik: Dr. Josip Ličan: Duhovščina in prosvetno delo; Ivan Omersa: Verske razmere tržaških Slovencev po letu 1918.; J. Kos: O zedinjenju cerkva; dr. Josip Mantuani: Altar katoliške cerkve.

Šesti letnik: Dr. Josip Ukmar: Historia docet (razprave iz cerkvene zgodovine, ki se vlečejo skozi vse številke tega letnika); Ivan Rejec: Dobrodelnost; Ivan Kovačič: Kristus in ženska moda. — Ta letnik je začel prinašati bogat drobiž, ki smo ga navedli že zgoraj.

Sedmi letnik: Dr. Fr. Grintovec: Nauk o cerkvi s posebnim ozirom na potrebe naše dobe; Častimo apostola edinstva; Nepodpisani: Vendar bodi Mahnič uduščen; Ivan Kovačič: Šivilje in nespodobna noša; Mihael Arko: Govor o evharestiji; Janez Evžen Kalan: Skrb za naše izseljence; Intenzivna moderna pastoracija; dr. Anton Zdešar: Domine ad quem ibimus; Anemija našega krščanstva; Praviri naše krščanske anemije; Naša krščanska plitvost; Naša zanemarjena volja; Virgilij Šček: Naša verska učna knjižica; Anton Komlanec: Za desetletnico Krelve smrti; M. Arko: Spomini iz pastirstva; Stanko Stanič: Naš delež pri razvoju slovenskega cerkvenega slikarstva; X: Upodabljaljoča umetnost in cerkev. — Osmi številka tega letnika je posvečena zlatomašniku nadškofu Fr. Sedeju. M. Elizabeta je priobčila pesem, naslovljeno na zlatomašnika. P. Hugolin Sattner je opisal nadškofove zasluge za cerkveno glasbo. Goritiensis njegove pastirske liste, Alojzij Novak ga je orisal kot profesorja in Stanko Stanič je očrtal njegovo skrb za duhovski naraščaj.

Osmi letnik: Nvanjost krasi monumentalna risba Toneta Kralja. Kot odgovorni urednik je podpisan Stanko Stanič. Mihael Arko nadaljuje svoje «Spomine iz pastirstva», ki se vlečejo bolj ali manj skozi vse številke. Vestnik ni več tako bogat. Novost tega letnika je homiletična priloga «Verbum Dei», tiskani cerkveni govori, ki zavzemajo večino lista. Pisali so jih: † Franc Červ, Ivan Kovačič, Ivan Rejec.

Stanko Stanič, Josip Grilanc, dr. Josip Ličan in drugi. Nadaljni članki v tem letniku so: Janko Zagari: Dušnopastirska skrb za fante; K. O.: O prispevkih občin k stroškom za bogoslužje; France Ušan: Za našo starost in onemoglost; J. G.: Verske manifestacije; Stanko Stanič: Nekoliko statistike iz goriške nadškofije.

Hrvatske

Glas Istre. - La Voce dell'Istria.

«La Voce dell'Istria», giornale politico-economico settimanale — «Glas Istre», političko-ekonomski tjednik, je začel izhajati v Lovrani 29. marca 1919. ter je izhajal vsako soboto do 24. decembra 1921., ko je prenehal z izdajo, ne da bi navedel vzroka. Izdajatelj in odgovorni urednik je bil Mario Grossmann. Tiskal se je v tiskarni «Lovrana» v Lovrani. Številke so se štete od prve dalje, tako da nosi zadnja publikacija številko 147. List je obsegal dve strani srednjega folio formata.

List je bil dvojezičen, in sicer sta bili prvi dve številki tako urejeni, da je bila ena stran lista italijanska, druga pa hrvaška z isto vsebino. Od tretje številke dalje je ta enakopravnost odpravljena. Glava je skupna z ital. napisom zgoraj, sicer pa je bila še dalje ena stran ital., druga hrvaška.

V drugem in tretjem letniku pa sega italijanski tekst že po velikem delu tudi na hrvaško stran.

Naročnina je znašala v začetku K 12, od 4. številke dalje L 5, s številko 110 v III. letniku pa se je zvišala na L 10 letno.

Po «programu», ki ga je prinesla prva številka, bi moral biti namen lista, da gre z nasveti in poukom na roko poljedelcem v Istri, ki tvorijo večino prebivalstva, in da tudi drugače gospodarsko opomore deželi, pravi namen pa je zrcalil v političnih člankih, ki so bili spisani v italijanščini, in v onih dopisih in sestavkih, ki so predstavljali istrsko hrvaščino kot neko zmes nekakšnega hrv. dialekta, spa-kebrane italijanščine in vojaške nemščine.

Istarska Riječ.

«Istarska Riječ» je izšla prvič 11. januarja 1923., in sicer kot skupno glasilo istrskih Hrvatov, potem ko sta se v decembru 1922. zedinila „Odbor političnega društva «Edinost» za Istro” in «Politično društvo za Hrvate in Slovence v Istri», da prenehata z izdajo svojih dotedanjih glasil «Stara Naša Sloga» in «Pučki Prijatelj». Izdajala sta list do 29. novembra 1923. dr. Stojan Brajša in Ivan Stari. Ko so se krščansko-socijalci proti koncu l. 1923. odcepili od političnega društva «Edinost» v Trstu in začeli z jan. 1924., izdajati z nova «Pučkega Prijatelja» je postal izdajatelj lista Ivan Stari in je ostal tak do zadnje številke, ki je izšla 10. jan. 1929.

Urednik «Istarske Riječi» je bil od začetka do maja l. 1926. Srečko Jop, od maja do novembra 1926. Ante Iveša, od novembra 1926. do konca oktobra 1928. Ivo Mihovilović, najzadnje zopet Ante Iveša. Od novembra 1926. dalje je bil ravnatelj lista Ivan Stari.

Odgovorni urednik je bil od začetka do 3. julija 1924. Ivan Marija Micheluzzi, od 10. julija 1924. dalje do konca Ivan Stari.

Tiskala se je «Istarska Riječ» v tiskarni «Edinost». Izhajala je redno vsak četrtek. Naročnina je znašala letno L 15.

«Istarska Riječ» je ostala ves čas zvesta svojemu programu: braniti namreč narodne pravice istrskih Hrvatov ter skrbeti za njih politični, kulturni in gospodarski razvoj na čisti narodni podlagi brez strankarske diferenciacije.

Prinašala je dopise iz vseh krajev Istre, posebno priljubljeni pa so bili šaljivi Rokčevi dopisi z Reke. V vsaki številki je bil razgovor «Franina i Jurina» ali njunih žen «Luce i Mare» v hrvatskem istrskem dialektu.

«Istarska Riječ» od 25. oktobra 1923. je izšla po ukazu tržaškega, odnosno pulskega prefekta od 22. X. 1923. z italijanskim in hrvatskim tekstom.

Zadnja številka «Istarske Riječi» je izšla 10. januarja 1929., kajti naslednjega dne je bila zavrnjena

prošnja odgovornega urednika za vpis v časnikarski album, in sicer na podlagi čl. 5 že omenjenega ukaza, češ da je javno deloval v nasprotju z interesi Nacije.

«Istarska Riječ» je prinašala vsak drugi teden gospodarsko prilogo «Narodni Gospodar». (Več o tem pod naslovom «Narodni Gospodar»).

Druga redna dvotedenska priloga «Istarske Riječi» je bil «Mladi Istranin». (Podrobnejše pod naslovom «Mladi Istranin»).

«Istarska Riječ» je izdala za l. 1929. «Narodni koledar Franina i Jurina za Istru», ki ga je v prejšnjih letih izdajala Istarska književna zadruga, odnosno za njo tiskarna «Edinost» v Trstu. Izdala je tudi knjigo «Kad se užge mlada krv i druge istarske pripovijesti» od Radetića in knjižico «Tuberkoloza ili sušica» od Adamovića ter kot ponatis iz lista: «Zakon o javnoj sigurnosti i o zaštiti države»; «Izgubljen», roman (po angleškem originalu priredil Barba Šime) in «Pretvarjanje prezimena na talijanski oblik».

Istra.

Ko sta s koncem l. 1922. po sporazumu prenehala «Pučki Prijatelj» in «Stara Naša Sloga» je Tiskovno društvo u Pazinu» začelo z l. 1923. izdajati «Istro» kot društveni in gospodarski list brez politične ali strankarske barve. V resnici pa je bila «Istra», kakor se je kmalu izkazalo, le nadaljevanje «Pučkega Prijatelja», kateremu se je tudi umaknila, ko je začel z l. 1924. zopet izhajati. Izšel je torej samo en letnik.

Do meseca avgusta se je tiskal v tiskarni S. Spazzala v Trstu, pozneje v Zadružni tiskarni v Gorici.

Urejeval ga je Božo Milanović, odgovorni urednik mu je bil Alojzij Zupančič.

Cena za celo leto L 10.

Mladi Istranin.

«Mladi Istranin» je nekakšno nadaljevanje «Mladega Istranina», odnosno «Mladega Hrvata», kakor

se je pozneje imenoval, ki je izhajal pred vojno pod uredništvom Cara Emina, Rikarda Katalinića Jere-tova in Josipa Kraljića. Po vojni je izšla prva številka «Mladega Istranina» 12. jan. 1922. kot priloga «Pučkega Prijatelja» na osmih straneh v obliki revije z naslovno sliko Saše Šantla iz predvojne dobe. Izhajal je redno kot dvotedenska priloga «Pučkega Prijatelja», dokler je bil ta glasilo odbora političnega društva «Edinost» za Istro, t. j. do 15. štev. od 27. julija 1922. 16. štev. «Mladega Istranina» je izšla 31. avgusta 1922. kot priloga «Stare Naše Sloge» in je kot taka izhajala do 24. štev. od 21. dec. 1922. Od začetka l. 1923. (1. štev. II. letnika od 18. I. 1923.) do julija 1926. (12. številka V. letnika od 1. VII. 1926.) je bil «Mladi Istranin» redna dvotedenska priloga «Istarske Riječi», le v velikih počitnicah je izhajal nekoliko bolj poredkoma.

V drugi polovici l. 1926. je izhajal «Mladi Istranin» kot samostojni list, ker po kr. ukazu-zakonu o štedenju od 30. VI. 1926., štev. 1096, niso smeli listi z dnevom objave zakona v «Uradnem listu» (l. VII. 1926.) več prinašati prilog razen tehniških. Zadnja številka je bila 22. V. letnika od 16. XII. 1926.

Z l. 1927. je postal «Mladi Istranin» sestavni del ženskega mesečnika «Vez» pod naslovom «Za istarsku djecu» in je kot tak zavzemal zadnje tri strani «Veza».

Doživel je potemtakem pet letnikov. Ker je bil zaporedoma priloga «Pučkega Prijatelja», «Stare Naše Sloge» in «Istarske Riječi», je bil njegov odgovorni urednik vsakokratni odgovorni urednik omenjenih listov. «Mlademu Istraninu» kot samostojnemu listu pa je bil lastnik in odgovorni urednik Ivan Stari. Glavna sotrudnika sta bila Barba Šime in Bar-Rike. Tiskal se je ves čas v tiskarni «Edinost» v Trstu.

List je prinašal pravljice, povesti in pesmice za šolsko mladino, na zadnji strani pa je vedno Teta Luce stresala šale in smeha «Iz svoje torbice». Od III. letnika dalje pa je vsaka številka prinašala poseben

oddelek «Mali učitelj», ki naj bi pomagal starejšim bratom in sestram učiti svoje mlajše brate čitati in pisati v materinščini. Lst je bil tu pa tam, zlasti v zadnjih letnikih tudi ilustrovan.

Narodni gospodar.

«Narodni gospodar» je bila dvotedenska priloga «Istarske Riječi» na osmih straneh v obliki revije z naslovno sliko prof. A. Sirka. Prva številka je izšla 8. januarja 1925., zadnja pa 3. jan. 1929., ko je morala prenehati izhajati obenem z «Istarsko Riječjo». Kot priloga «Istarske Riječi» je imela skupno s to izdajatelja, urednika, odgovornega urednika in tudi tiskarno. Glavni sotrudniki so bili: bivši ravnatelj kmet. šole v Pazinu Fran Trampuž, okrajni živinozdravnik dr. Cvetko Babuder in agronom N. Jurišević.

Naša Nada.

«Naša Nada», po obliki in ureditvi hrvatski dvojniki slovenskega mladinskega lista «Novi rod», je začela izhajati na 16 straneh velike osmerke in z ovitkom 1. aprila 1921. in je doživela pol letnika — 6 števil. Zadnja številka je izšla 1. decembra 1921. Izdajala jo je «Zveza slovanskih učiteljskih društev» v Trstu. Kot vzrok ukinitve je navedeno na platnicah zadnje številke, «da će (izdajateljica) za sada prestati z izdajanjem lista 'Naša nada', jer je za hrvatsko-srpsku mladež preskrbljeno s drugim dobrim omladinskim listom», (namreč z «Mladim Istraninom»), v resnici pa radi skrajno neugodnih razmer, ki so vedno najprej dozorele v hrv. delu Istre. List se je tiskal v tiskarni «Edinost» v Trstu. Enotno ga je ilustriral A. A. B u c i k, ki mu je narisal tudi glavo in začetnice. Urejeval ga je V i n k o Š e p i ć. Stal je L 6. — polletno.

Med pesniki so bili najbogateje zastopani J o s. A. K r a l j i ć z devetimi, M a l i J o ž e s sedmimi in J o s i p M i l a k o v i ć s petimi pesmimi. V pesniškem delu so sodelovali tudi J. C v r t i l a, J u g o S l a v i ć, T o n i B. in N i k o l a Z e c. Bogatejši nego

na pesmih je bil list glede proze. Vsebinsko je prevladoval bajni svet. Med prvimi spisi srečamo narodno pripoved srednje Istre «Bog sirote ne ostavlja», ki jo je priredil D. L. Isti je objavil še dvojje bajk: «Pametni slon» in «Milosrdno dete». Tudi J o s. A. Kraljić je prispel več lepih spisov v prozi in sicer «Nesložna brača», «Siroče», «Zavist», «Lukino srce». B r a n k o G o r e t i n s k i je priredil več kratkih črtic in bajk: «Čvrsta volja», «Ljubav do domovine», «Posledica laži», «Muha i pauk». V i c e O r l j a k je takisto bil marljiv sotrudnik «Naše nade». V leposlovnem delu je priobčil tri bajke, oz. črtice: «U ovom znamenju spasit ćeš se», «Marko kraljević i vila», «Moja prva sviralica»; med poučnim delom je objavil članka: «Pročistimo svoj jezik» in «Riječi tudjinke v našem domačem govoru». Ta dva članka se vlečeta skozi več števil. Poleg teh dveh člankov srečamo v poučnem delu le še članek, ki ga je spisal B a r b a N i k o «O jeziku». Med leposlovnimi sotrudniki je še vrsta imen, ki so prispeli po en spis. Najvažnejši med njimi bi bil V. S o k o l i č a «Na dalekom severu», ki ilustriran izpolnjuje važno mesto v treh številkah. Poleg tega naj navedemo še sledeče: B r a n k o : «Mudra opica»; J. C v r t i l a : «Zlatni lešnik»; D. L. Ž. : «Vredni krčmar»; L. j. K r o j a č i ć : «Na suncu»; N. L u k e ž : «Svoboda i sunce»; L. Š. : «Nevera»; N a d a n : «Mali Filip»; J. S l a v i ć : «Lakomnost»; N i k o l a Z e c : «Pričam, što se onomo dogadja, koji ne radi, u školu ne hodi...»

List je imel na koncu rubriko ' «Pouka i zabava», v kateri srečamo poučne i zanimive notice, šale in uganke.

«Naša Nada» je bila po svoji opremi in vsebini zelo časten drug slovenskega mladinskega lista.

Pučki Prijatelj.

«Pučki Prijatelj» je izšel prvič 23. decembra 1899. na Krku. Ustanovil ga je škof dr. Anton Mahnič, ki je bil tudi eden glavnih sotrudnikov, z namenom,

da bi dajal hrvatskemu kmetu v Istri potrebno strokovno izobrazbo in pouk. Prvotno je izhajal dvakrat, pozneje trikrat na mesec na osmih straneh v obliki četverke. Tiskala ga je škofijska tiskarna «Kurytka» na Krku.

Ko se je l. 1911. ustanovila v Pazinu tiskarna «Tiskovnog društva u Pazinu», se je list z začetkom l. 1912. tja preselil in ostal tam do l. 1920. S tem prenosom je postalo lastnik in izdajatelj lista «Tiskovno društvo u Pazinu». Od l. 1912. je izhajal «Pučki Prijatelj» kot tednik na 4 ali 6 straneh oblike folio.

Med vojno je bil list ustavljen na ukaz vrhovnega vojaškega poveljstva.

S 5. septembrom 1919. je «Tiskovno društvo u Pazinu» začelo zopet izdajati «Pučkega Prijatelja». Bil je takrat edini hrv. list v Istri, kajti više gori omenjeni «Glas Istre» sploh ni prišel v poštev. 12. jul. 1920. pa je bila uničena tiskarna «Tiskovnog društva u Pazinu» in list se je preselil v tiskarno «Edinost» v Trstu, kjer je izšla prva številka 23. oktobra 1920. in kjer je ostal list do 7. septembra 1922. Tedaj je namreč lastnik lista «Tiskovno društvo u Pazinu» odvzelo uredništvo in vodstvo lista Istrskemu odboru pol. društva «Edinost» v Trstu in prenesel list v tiskarno Silvija Spazzala v Trstu, kjer je izhajal kot glasilo krščansko-socialne struje, S koncem leta 1922. je po sporazumu s «Staro Našo Slogo» prenehal istočasno z njo izhajati in se umaknil novemu skupnemu glasilu «Istarski Riječi», toda le za eno leto. Kajti krščansko-socialna struja se je kmalu zopet odvrnila od političnega društva «Edinost» v Trstu in začela z l. 1924. zopet izdajati «Pučkega Prijatelja». Tiskal se je v tiskarni S. Spazzala v Trstu do 20. jan. 1927., od tega dne dalje do konca v tiskarni bratov Mosettig v Trstu.

Do 10. febr. 1928. je bilo lastnik in izdajatelj «Tiskovno društvo u Pazinu», pozneje pa poseben «Konzorcij Pučkog Prijatelja».

V povojni dobi so mu bili uredniki: dokler je list izhajal v Pazinu, Ante Belanić, v Trstu do marca 1922. Anton Ekar, za njim Srečko Jop in Božo Milanović, od začetka 1924. do konca Vladimir Sironić.

«Pučki Prijatelj» je prenehal izhajati 11. jan. 1929., ker je bila uredniku zavrnjena prošnja za vpis v časnikarski seznam, češ da je javno deloval v nasprotju z interesi Nacije.

Odgovorni uredniki so bili: v Pazinu Ante Belanić, v Trstu do 16. sept. 1922. Ivan Marija Micheluzzi, l. 1924 do 17. julija Alojzij Zupančič, pozneje pravi urednik Vladimir Sironić.

Razumni gospodar.

«Razumni Gospodar», gospodarsko poučni list za istrske kmete, je začel izhajati l. 1912. kot mesečna priloga «Pučkega Prijatelja» in je redno izhajal dokler ni bil «Pučki Prijatelj» med vojno ustavljen po vrhovnem vojaškem poveljstvu. Tedaj ga je urejeval in po velikem delu tudi sam pisal ravnatelj kmetijske šole v Pazinu Fran Trampuž. Pred vojno je doživel 3 letnike.

Po vojni je izšel kot priloga «Pučkega Prijatelja» in sicer l. 1922. v eni edini številki IV. letnika, l. 1925. (V. letnik) in l. 1926. (VI. letnik) redno kot mesečnik, l. 1927. (VII. letnik) v 6 številkah ter l. 1928. (VIII. letnik) v 3 številkah.

Kot priloga «Pučkega Prijatelja» je imel vedno istega urednika in isto tiskarno kot ta.

Stara Naša Sloga.

Tednik «Staro Našo Slogo» je začelo izdajati politično društvo «Edinost» v Trstu, ko je sredi l. 1922. Tiskovno društvo v Pazinu odvzelo vodstvo in uredništvo edinega tedanjega hrv. lista «Pučkega Prijatelja» odboru imenovanega društva za Istro in so torej ostali pristaši tega društva v hrv. delu Istre brez glasila. Prva številka je izšla 31. avgusta 1922. S koncem tega leta (21. XII. 1922.) pa je že prenehala izhajati, ker sta se v decembru zedinila „Odbor po-

litičnega društva «Edinost» za Istro» in «Politično društvo za Hrvate in Slovence v Istri» za izdajo enega samega hrv. lista, namreč «Istarske Riječi», ki je izšla z začetkom naslednjega leta.

Odgovorni urednik «Stare Naše Sloge» je bil Ivan Marija Micheluzzi, izdajatelj Ivan Stari, urednik pa Anton Iveša. List je bil spisan v istem duhu kakor prej «Pučki Prijatelj», čigar sotrudniki so postali sotrudniki «Stare Naše Sloge». Izhajal je vsak četrtek, tiskala se je v tiskarni «Edinost» v Trstu.

Vsak drugi teden je imela prilogo «Mladi Istranin».

Cena lista je bila od 1. štev. do konca leta L 5.

Uradni vijestnik

V letu 1920. je izhajala pod gornjim imenom tudi hrvatska izdaja «Bollettino Ufficiale» Generalnega civilnega komisarijata za Julijsko Benečijo.

List je prenehal izhajati s koncem 1920., ker je bilo baje premalo odjemalcev.

Sicer velja za ta list vse, kar je više gori rečeno za slovenski «Uradni vestnik». l. 1920.

Vez.

«Vez», ženski mesečnik, je začel izhajati v marcu 1926., in je izhajal redno vsak mesec do decembra 1928., ko je izšla zadnja številka, ker ni bila urednica sprejeta v časnikarski seznam, in sicer na podlagi čl. 5 tozadevnega ukaza, češ da je delovala javno v nesoglasju z interesi Nacije.

Od I. letnika je izšlo 10 številk na štirih straneh oblike folio brez platnic. Naslovno sliko je narisal **Milko Bambič**. Na zunanjih straneh je bilo besedilo z leposlovjem, z nasveti za matere in otroke, za gospodinjstvo in kuhinjo, in z vestmi iz ženskega sveta. Na notranjih straneh pa so bili vzorci ženskih ročnih del, povzeti iz «Ženskega sveta». Z II. letnikom je začel «Vez» izhajati kot revija na osmeh straneh v obliki četverke, s platnicami in s prilogo, ki je bila sama zase tako velika, ka-

kor prej ves list. Naslovni strani za l. 1927. je narisal Milko Bambič za l. 1928 prof. Sirk. Na prvih petih straneh lista je bilo leposlovno čtivo za odrasle, na zadnjih treh pa za otroke pod naslovom «Za istarsku djecu». Marsikateri spis, zlasti v otroškem delu, je bil ilustriran, na prvi strani pa je bila vedno reprodukcija kakega dela domačega ali tujega umetnika. Na platnicah je bil kotiček za smeh in za vesti iz ženskega sveta.

Priloga pa je imela na eni strani vzorce za ženska ročna dela, na drugi strani pa popis istih ter krajše članke o kuhinji, gospodinjstvu in zdravstvu.

Izdajateljica in odgovorna urednica lista je bila ves čas Marčela Pahorjeva. Leposlovni del je urejeval Ivo Mihovilovič. Glavni sotrudniki so bili: Barba Šime, Barba Rike, Delfa Ivanič in baron Rudolf Maldini.

Tiskal se je v tiskarni «Edinost» v Trstu. Letna naročnina je znašala za I. letnik L 6, za II. in III. letnik L 8.

* * *

Ker so z januarjem 1929. tudi one periodne publikacije, ki smo jih podrobneje opisali v prejšnjem zborniku in so tedaj še izhajale, prenehale izhajati, ker je bil zavržen vpis odgovornega urednika v časnikarski seznam (to velja za liste, ki so izhajali v Trstu) ali se ni do zaključka tega zbornika izrekla komisija o tem (to velja za liste, ki so izhajali v Gorici in za «Naš Glas», ki izhaja sicer v Trstu, a bi imel odslej odgovornega urednika v Gorici) smatramo za primerno, da podamo že na tem mestu pregled vsebine preteklega in obenem zadnjega letnika teh revij. So to v alfabetnem redu: «Jaselce», «Naš čolnič», «Naš glas», «Staničev vestnik» in «Ženski svet».

Jaselce.

«Jaselce» so izhajale redno vsak mesec, v pri-kupni naslovni risbi T o n e t a K r a l j a, pod odgovornim uredništvom S t a n k a St a n i č a; stale so 20

stotink številka. Tudi med tekstom je skoraj v slednji številki več ljubkih Kraljevih risb, v ostalem pa so bili sotrudniki lista po večini otroci sami tako glede ilustracij kot glede teksta z bolj ali manj originalnimi in samotvornimi prispevki, med katerimi prevladujejo kratke bajke in pripovedke. Prvi člančič v lističu je nabožen, na koncu so Pogovori strica Janeza in uganke. Na pesmicah je bil ta letnik bolj reven.

Izšla je tudi 1. številka 1929. z novo Kraljevo naslovno stranjo in še eno risbo istega umetnika.

Naš čolnič.

«Naš čolnič», šesti letnik. Urejevan v slogu družinskega lista. Glaven spis so Pregljeve «Božje poti». Balant Stanič, vikar v Batah, opisuje svoje mladostne božje poti: Menjgore, Marijo nad Avčami, Sveto goro, Svetega Valentina, Sveto Katarino, Kostanjevico. Jezik in slog Pregljev, mnogoktera lepa poteza je v njih, pa zlat nauk tudi, ker prihaja beseda iz ust duhovnega gospoda. Ostalo prozo so prispevali izmed znanih pisateljev: Ksaver Meško: Čudež; Magajna Bogomir: Vestalka, Gozdovalnik, Veliki Šmaren, Tovariš Zlomek; Slavko Savinšek: Peter Križ in njegove nadloge; Lojze Golobič: Moja izpoved. Več kratkih črtic je prispel F. T. Izmed prevodov naj navedemo: Baar: Čudovite sanje; Tolstoj: Mladi in stari, Lepe in nelepe, Požar; Henry Bordeaux: Župnišče v gorah; Paul Keller: Skopuh. — Med pesmimi jih ima veliko večino Venceslav Sejavc, kateremu se še pozna mladostna struna; Joža Lovrenčič je prispel daljšo «Legendo o sv. Bricu». Ivan Pregelj je priobčil ciklus desetih nabožnih pesmi zloženih na naslove besedila «Zdrave Marije». Če omenimo še nekaj pesmi Smrekarja in en prevod iz Lermontova, smo z verzi pri kraju. Med vzgojnimi članki se nahaja Turjenjeva «Pesem v prozi», dr. Josipa Lovrenčiča «Romar» in J. Jörgensena

«Strup». Med zgodovinskimi članki opisuje Fr. Rupnik pod naslovom «Iz davnih dni» življenje pračloveka, a H. F. «V starem mestu Štanjelu». V letniku so življenjepisi in orisi Otona Župančiča, Vinka Vodopivca, Primoža Trubarja, Leva Tolstega in kiparja Franceta Goršeta, od katerega je prinesla zadnja številka lista tri reprodukcije: originalno risbo «Srečen božič», posnetek «Materina sreča» in «Glej, spočela boš in rodila sina». Zelo lepa je tudi umetniška priloga Toneta Kralja «Križanje». O petju je pisal v list V i n k o V o d o p i v e c. Drobiž je bogat in mnogovrsten.

Dotiskana je bila tudi 1. št. 1. 1929., a ni izšla.

Naš glas.

«Naš glas», četrti letnik. List se je v tem letniku razvil oblikovno in vsebinsko v razmeroma dober družinski list. Razdelitev je ostala ista: leposlovje, kotiček za otroke, pouk in vzgoja ter listek. Listek ni imel toliko rubrik kot prej, kljub temu je bil zelo bogat. Tako je prinesel vrsto zdravniških člankov iz peresa dr. Josipa Potrata, med «obrazi» se je list spomnil znamenitih obletnic in mož, «naše slike» sta razlagala Albert Širok in h. š., da ne omenjamo nekaterih odlomkov iz književnosti, kritik, drobiža, poročil o knjigah in revijah, o telesni vzgoji, brstja, aforizmov, smešnic in ugank. V leposlovnem delu srečamo dve večji deli in sicer Franceta Bevka samotarsko povest «Skrinja s srebrniki» in Slavka Slavca povestico «Tičarjev Tone», ki je ena najboljših stvari tega pisatelja. Poleg «Prezretili rož» Ivana Vouka sta to edina izvirna slovenska leposlovna spisa v listu. Vse ostalo leposlovno gradivo, ki je razmeroma bogato, tvorijo kratki prevodi. Tu srečamo različna imena iz svetovnega slovstva: Hans Aanrud, Peter Altenberg, Age Avenstrug, Arkadij Averčenko, Fedor Dostojevski («Božična noč»), Maksim Gorki («Požigalec»); Vodnik, Jerome Klapka Jerome, Jack London, Evgen Molnar, Alfred

Panzini, Giovanni Papini, Henrik Sienkiewicz, Thoma Ludwig, Tristan Bernard in drugi. Med pesniki sta najbogateje zastopana Janko Samec z enajstimi in Radivoj Rehar z devetimi pesmimi. Sedem hrvatskih pesmi je priobčil Ivo Mihovilović. Med ostalimi pesniki naj omenimo tri prevode Riharda Dehmla, dve pesmi Frana Žgurja, eno Srečka Kosovela in tri pesmi Makse Samsove. «Kotiček za otroke» je bil razmeroma bogat, le ilustracije na strani 139 ne spadajo v list. Med pesmimi tega kotička ima dve pesmi France Bevk, bogato je zastopan — z devetimi pesmimi — Radivoj Rehar, Fran Žgur s štirimi, Janko Samec z dvema, ostale pesmi so večinoma narodne. Proza tega kotička obsega bajke in pripovedke, po večini predstavljene iz tujih literatur, med katerimi je več pripovedk Leva Tolstega, nekaj domačih pravljic: Divja žena, Mlinarica in peklenjšček), je zapisal M. Mikuš, eno (Pravljica o miloščini) H. Hebat; izvirne so pravljice Radivoja Rehara: Pravljica o tolovaju Modrasovcu in povodnjem možu Močilniku; Basen o krtu opravlјivcu; Pastirček in Jezušček. Izmed poučnih spisov naj navedemo le nekatere važnejše: Iva Breščakova: Sodobni norveški književniki; Lavo Čermelj: Makrokosmos in mikrokosmos; Markanton De Dominis (Gospodnetić) in razlaga mavrice; Drekonja Ciril; Janez Laharnar; Zorko Lah: Kraška kmetska hiša; Izba; Gizela Majeva: O ljubezni; Grazia Deleda: O snubljenju; Družina; Mati in otrok; Mož in žena; Filip Perić: Družinsko pravo v sovjetski Rusiji; Maks Rejc: Naše smeri v gospodarstvu in življenju. Poleg tega naj omenimo še članke o Otonu Župančiču in več člankov o praprebivalcih naše dežele, ki jih je spisal A. Š. Ovitek in vinjete je narisal Milko Bambič, ki je ilustriral tudi «kotiček za otroke». Vsaka številka je predstavila po enega večjih tujih slikarjev, pokazala pa je tudi dela iz domačega slikarstva. Tako srečamo imena: Corregio,

Dürer, Goya, Millet, Rembrandt, Segantini, Strozzi in Veronese. Izmed domačih so najbogateje zastopani Goršè, Pilon in Sirk. Srečamo pa tudi Ažbèta, Klodiča, Macarola, Mirta in Stiplovška. V ostalem je prinesel list več pokrajinskih in tekst razlagujočih slik.

Staničev vestnik.

«Staničev vestnik», reklamni mesečnik Katoliške knjigarne v Gorici, drugi letnik, 1928. Poleg reklame je prinesel listič ponatis raznih kritik, ki so se nanašale na knjige, katere je izdala Katoliška knjigarna ali Mohorjeva družba. Na prvem mestu srečamo tudi več kratkih člankov; med drugimi: Pozabljen kulturni delavec, Okvir za Narodne pripovedke, Slomškove vodilne ideje; dr. Joža Lovrenčič: Pesnik Andrej Smrekar. Ta članek se vleče skozi več števil in se nanaša na znanega slovenskega ameriškega pesnika. Dobrodošla so poročila o novo izišlih knjigah, a tudi o revijah, za katere človek večkrat le težko izve.

Ženski svet.

«Ženski svet», šesti letnik. Isti način ureditve kot prejšnja leta, z modno in krojno prilogo. Nas zanima leposlovni in znanstveni del lista. Med «Obrazi in dušami» smo spoznali devet obrazov in duš, med drugimi poleg Matilde Klemenčičeve in Grazie Dellede — M. Eleonoro Hudovernikovo, ki jo je orisala Marija Kmetova; Marijo Konopnicko, Marijo Evgenijo Markovičevo in Milico Jankovičevo (izpod peresa Umberta Urbanija); konečno Sofijo Andrejevno Tolsto, ki nam jo je predstavila Pavla Hočevarjeva. V pesniškem delu so najznamenitejši «Pergameni» pesnice Spiridonovič-Savičeve v prevodu Karla Kocijančiča. Med znanimi pesniki so: Ksaver Meško s petimi prispevki, Radivoj Rehar in Gustav Strniša z dvema, Karlo Kocijančič in † Srečko Kosovel s tremi; France Vodnik, † Fran Pogačnik in Janko Glaser so prispeli po eno

pesem. Ostale pesmi — in teh ni malo — so izpod ženskega peresa. Iz prejšnjih letnikov sta nam znani imeni Vere Albrechtove in Dore Grudnove, več imen srečamo prvič. List ni le — namenjen ženskam, v njem se opaža stremljenje, da naj bo tudi pisan v najvišji meri od žensk. To je vsekakor hvale vredno, le za vsako ceno se tega ne sme izvajati. Med leposlovnimi spisi je izšlo nadaljevanje povesti Faturjeve: Junakinja zvestobe. Od ostalih povesti, ki jih je zelo mnogo, je nekoliko daljši spis Anke Nikoličeve: Pisma gospodične Marine. Naj navedemo od teh le še nekatere: Milica Jankovičeva — Gradnik: Čakanje; Srečko Kosovel: Jesen; Zdenka Markovičeva — Gradnik: Jadro; Deca, Mučeniki; Dom... dom; Karlo Kocijančič: Žena kot osebnost in družabno bitje; Pavla Lovšetova: Pismo s pevskega pota; Gizela Majeve: Dvoje pisem; Franja Miheličeva: Žena v jugoslovenski narodni pesmi; Marija Omeljčenkova: T. G. Masaryk in njegove misli o ženskem vprašanju; † Fran Pogačnik: Madeži v narodni pesmi; Strindberg - F. B.: Paradiž, Dve črtici; Marko Vovčok - Bartlova: Horpina; Milena Mohoričeva je priobčila štiri črtice. Med članki naj omenimo: Vera Albrechtova: V Karpatih pri Huculih; F. B.: Mati in hči, Zaupanju gre zaupanje; dr. I. M. Čok: Novi korporativni red v Italiji in žena; Davorinka Deželova: Razni slogi pohištva v zgodovini; Pavla Hočevanjeva: Učiteljice in ravnopravnost; Milica Stopanova: Glasbena šola v domači hiši. Izmed slovanskih umetnic sta bili predstavljeni dve: Marija Ružička-Strozzijeva in Ana Pavlova. Bogata so bila izvestja v svojih številnih rubrikah: Po ženskem svetu, Materinstvo, Higijena, Kuhinja, Gospodinjstvo, Iz naše skrinje, O lepem vedenju, Književna poročila. Zadnja številka lista je bila posvečena domu. Prispeli so zanjo: France Bevk: Kdo ima dom?, Faturjeva: Brez strehe, Fr. L.: Življenje v kmetskih družinah; Vida P.:

Vsaj lastno sobo; Miran Jarc: Dom; Ciril Jeglič: Cvetice v naš dom; F. B.: Dom in knjiga; Janez Rožencvet: Dom in industrija; dr. J.: Dom in zdravje; Jelica Zemljanova: Današnja prehrana; Milka Martelančeva: Pripravno pohoštvo. — Številka je bogata in primeren ter časten zaključek letnika, ki ga lahko štejemo posebno glede poučnih sestavkov med boljše.

Izšla je še 1. številka l. 1929., ki je prinesla med drugim: Olga Aleksandra Dučyminjska: (začetek daljše povesti); Ivan Zorec: Sonja; M. S.-ova: Naša moč v težkih dneh; dr. K. Ozvald: Vodilne ženske; Lea Faturjeva: Higijena v kuhinji; med obrazi in dušami» opis «Františke Plaminkove» in na koncu bogat drobiž.

F. B.:

KNJIŽNE IZDAJE V LETU 1928.

A. Slovenske.

Naša književna družina «Luč» v Trstu je izdala v letu 1928. dve seriji knjig in sicer v začetku januarja «kolednice» in koncem avgusta «kresnice», vsakokrat po tri knjige, še nadalje v istem pravcu kot prvokrat, namreč poljudno znanstveni zbornik «Luč», po eno izvirno slovensko povest in po en prevod iz svetovne književnosti. Za «kolednice» so izšle sledeče knjige: Zbornik «Luč», drugi zvezek; Slavka Slavca povest iz goriške okolice «Ubogi Uštin»; «Tomek Baran», klasična novela znanega poljskega pisatelja Vladislava Stanislava Reymonta v prevodu Franceta Bevka s pisateljevim življenjepisom. Za «kresnice» je izšel Zbornik «Luč», tretji zvezek; Franceta Bevka ribiška povest «Vihar» in povesti češkega pisatelja Karla Čapka-Choda «Hojka» in «Nedonošen» v prevodu Slavka Slavca s pisateljevim življenjepisom.

Tiskarna «Edinost» v Trstu je izdala po večjem delu kot ponatis podlistka iz «Edinosti» roman Križanovske «Pajčevina» v prevodu Ivana Vovka in mladinsko knjižico «Iz starih časov», zgodovinske bajke in povesti iz domačih krajev, ki jih je zbral Nande Vrbanjakov.

«Goriška Matica» je izdala za leto 1928. vrsto knjig: običajni «Koledar za leto 1929» v umetniški opremi Toneta Kralja, posvečen desetletnici «Goriške matice»; dalje: «Pravica», povest poljskega pisatelja Reymonta v prevodu Franceta Bevka; «Kmetstvo branje», ki je nekaka čitanka iz vseh področij gospodarskega življenja, napisal jo je Just Ušaj; «Danska in Danci», narodopisna knjiga s posebnim ozirom na

gospodarstvo Danske, sestavil Janko Furlan; drugo izdajo Franceta Bevka «Krvavi jezdec», nadaljevanje istega romana «Škorpijoni zemlje» in končni zvezek romana «Črni bratje in sestre».

Tiskarsko podjetje L. Lukežič je založilo antologijo slovenskega slovstva pod naslovom «Slovenski cvetnik». Ista knjiga služi pod naslovom «Antologia slovena» in z dodatnim glosarjem za rabo v srednjih šolah v Italiji. Cvetnik je sestavil dr. Andrej Budal.

«Goriška Mohorjeva družba» je izdala štiri knjige: «Koledar za leto 1929.»; Sienkiewiczov roman «Quo vadis?» v novem prevodu dr. Jože Glonarja. Izšel je le prvi zvezek, za prihodnje leto se obeta drugi in končni del romana. Dalje so izšle «Zgodbe svetega pisma nove zaveze» in «Sadjarstvo» Josipa Rustje.

«Naša založba» je izdala Vuka Karadžiča «Narodne pripovedke» v prevodu dr. Alojzija Gradnika.

Dr. Andrej Pavlica je priredil in izdal drobno knjižico «Socialni zakonik». Istotako je izdal proti koncu leta knjigo «Cvetje z večnih višav», ki predstavlja njegove zbrane spise in sicer pesmi, povestice, igre in izreke.

Uprava «Goriške straže» je izdala knjižico «Dr. Janez Evgen Krek», ponatis iz njenega podlistka in običajno «Goriško pratiko za leto 1929».

Katoliška knjigarna v Gorici je izdala Pavla Kellerja povestico «Glasba in ljubezen» v prevodu A. Kacina.

Poleg teh knjig pridejo v poštev še običajni koledarčki, in sicer «Vedež» knjigarne Štoka v Trstu, «Ljudska pratika» «Malega lista» in «Žepni koledarček» tiskarne «Edinost» v Trstu.

B. Hrvatske.

Najbolj številne so bile izdaje tednika «Istarske Riječi», ki je izdal poleg običajnega «Narodnega koledarja za Istru Franina i Jurina» za l. 1929., zbirko povesti Ernesta Radetića «Kad se užge mlada krv...» i druge istarske pripovijesti», ponatis romana iz pomorskega življenja «Izgubljeni», katerega je po an-

gleškem izvirniku priredil Barba Šime in ki je izhajal kot podlistek v «Istarski Riječi», ter knjižico «Pretvarjanje prezimena na talijanski oblik», v kateri je ponatisnjen iz «Istarske Riječi» seznam priimkov, ki jih je tozadevna komisija za pulsko pokrajino določila za prisilno spremembo in ki vsebuje tudi vse na ta predmet nanašajoče se zakone in ukaze ter daja potrebna navodila, v kolikor so sploh dopustna.

«Društvo Sv. Mohora za Istru» je izdalo koledar za l. 1929. «Danico».

1) «**Luč**», poljudno znanstveni zbornik književne družine «Luč». Drugi zvezek. Uredil Lavo Čermelj. Tiskala, izdala in založila tiskarna «Edinost» v Trstu. Vsebina: Josip Wilfan, Politika in etnika; Josip Agneletto, Gospodarsko stanje podeželskega prebivalstva v Julijski Krajini; Albert Širok, Pri naših upodabljaljočih umetnikih; Ivan Gerbec, Nekaj podatkov o glasbenem življenju po vojni; A. L., Hrvatske publikacije; Ferdo Kleinmayr, Naša šolska književnost; F. B., Nabožne publikacije; F. B., Knjižne izdaje v letu 1927.; L. Č., I. dodatek k razpravi «Politično-upravna razdelitev Julijske Krajine» za dobo do 30. novembra 1927. Slike: F. Mirt: Moj oče; J. Macarol: Repentabor; P. Klodič: Prosta luka; E. Sešek: Morje; A. A. Bucik: Portret, Stolna cerkev v Piacenzi; M. Peternelj: Moja žena (intarzija), Na griču (intarzija); B. Bulić: Avtoportret; A. Sirk: Kanal, Portret K. Kocjančiča; F. Gorše: Tercet, Poljub; V. Pilon: Mont Martre, Portret M. Kogoja; A. Černigoj: Rojstvo; J. Čargo: Karikatura J. Košute; L. Spazzapan: Karikatura F. Bevka; A. Černigoj: Kolektivni zavod; M. Bambič: Kmetova smrt.

2) Slavko Slavec, «**Ubogi Uštin**», Trst 1928. Književna družina «Luč». Tiskala, izdala in založila tiskarna «Edinost» v Trstu.

3) Vladislav Stanislav Reymont, «**Tomek Baran**», Trst 1928. Književna družina «Luč». Tiskala, izdala in založila tiskarna «Edinost» v Trstu; vsebina: Vladislav Stanislav Reymont, Tomek Baran, iz poljščine prevle France Bevk; Vladislav Stanislav Reymont, spisal France Bevk.

4) «**Luč**», poljudno znanstveni zbornik književne družine «Luč», 1928. Tretji zvezek. Uredil Lavo Čermelj. Tiskala, izdala in založila tiskarna «Edinost» v Trstu. Vsebina: Josip Jurca, Parlamentarna preuredba; Ferdo Kleinmayr, Ljudsko šolstvo tržaške okolice v svojih početkih (do 1868.); France Bevk, Pe-

riodne publikacije; Ivan Vouk, Slovensko gledališče na Tržaškem; D. L., Jedan popis pučanstva godine 1645. u općinama Barbanu i Rakuju u južnoj Istri; L. Č., Dodatek k razpravi «Politično-upravna razdelitev Julijske Krajine za dobo do 30. junija 1928.

5) France Bevk, «**Vihar**», Ribiška zgodba. Trst 1928. Književna družina «Luč». Tiskala, izdala in založila tiskarna «Edinost» v Trstu.

6) Karel Mat. Čapek-Chod. «**Hojka**», «**Nedonošen**». Trst 1928. Književna družina «Luč». Tiskala, izdala in založila tiskarna «Edinost» v Trstu. Vsebina: Čapek-Chod, Hojka, Nedonošen, iz češčine prevel Slavko Slavce. Karel Mat. Čapek-Chod, sestavil Slavko Slavec.

7) Križanovska «**Pajčevina**», roman v štirih delih. Prevedel Ivan Vouk. Trst 1928. Tiskala, izdala in založila tiskarna «Edinost» v Trstu. (Po večjem delu ponatis iz «Edinosti».)

8) «**Iz starih časov**», zgodovinske bajke in povesti iz domačih krajev. Zbral Nande Vrbanjakov. Trst 1928. Tiskala in založila tiskarna «Edinost».

9) «**Koledar Goriške matice**» za leto 1929., ob desetletnici 1919-1929. Izdala in založila književna zadruga «Goriška matica» v Gorici. Tiskala tiskarna «Edinost» v Trstu.

10) Vladislav Stanislav Reymont, «**Pravica**», povest. Prevel France Bevk. Gorica 1929. Izdala in založila književna zadruga «Goriška matica». Tiskala tiskarna «Edinost» v Trstu.

11) Just Ušaj, «**Kmetško branje**». Gorica 1929. Izdala in založila književna zadruga «Goriška matica». Tiskala tiskarna «Edinost» v Trstu.

12) Janko Furlan, «**Danska in Danci**». Gorica 1929. Izdala in založila književna zadruga «Goriška matica». Tiskala tiskarna «Edinost» v Trstu.

13) France Bevk, «**Krvavi jezdec**». Prva knjiga romana iz štirinajstega stoletja «Znamenja na nebu». Druga izdaja. 3000.—4500. izvod. Gorica 1928. Izdala in založila književna zadruga «Goriška matica». Natisnila tiskarna «Edinost» v Trstu.

14) France Bevk, «**Škorpioni zemlje**». Druga knjiga romana iz štirinajstega stoletja «Znamenja na nebu». Gorica 1929. Izdala in založila književna zadruga «Goriška matica». Natisnila tiskarna «Edinost» v Trstu.

15) France Bevk, «**Črni bratje in sestre**». Tretja knjiga romana iz štirinajstega stoletja «Znamenja na nebu». Gorica 1929. in založila književna zadruga «Goriška matica». Natisnila tiskarna «Edinost» v Trstu.

16) **«Slovenski cvetnik»** (z glosarjem «Antologia slovena») za srednje šole, sestavil dr. Andrej Budal po izpitnih načrtih za slovenščino na kr. srednješolskih zavodih (kr. odlok z dne 10. marca 1927., štev. 480). Gorica. Odlikovano tiskarsko podjetje L. Lukežič, 1928.

17) **«Koledar Goriške Mohorjeve družbe»** za navadno leto 1929. Izdala in založila «Goriška Mohorjeva družba». Natisnila «Katoliška tiskarna» v Gorici, 1928.

18) **«Quo vadis?»** Zgodovinska povest. Poljski spisal Henrik Sienkiewicz, prevedel dr. Joža Glonar. Prva knjiga. Izdala «Goriška Mohorjeva družba». Gorica 1928. Tiskala «Katoliška tiskarna» v Gorici.

19) **«Zgodbe svetega pisma nove zaveze»**. Gorica 1928. Izdala «Goriška Mohorjeva družba». Tiskala «Katoliška tiskarna» v Gorici.

20) Josip Rustja, kmetijski inženir, **«Sadjarstvo»**. Gorica. Izdala in založila «Goriška Mohorjeva družba». Tiskala «Katoliška tiskarna» v Gorici, 1928.

21) **«Narodne pripovedke»**. Po Vuka Karadžiča zbirki prevedel dr. Alojzij Gradnik. Na svetlo dano v Gorici 1928. Knjigo je izdala «Naša založba», ima jo v zalogi «Katoliška knjigarna» v Gorici. Tiskala «Katoliška tiskarna» v Gorici 1928.

22) **«Socialni zakonik»**. Načrt katoliškega socialnega sestava. Priredil dr. Andrej Pavlica. Gorica 1928. Tiskalo odlikovano tiskarsko podjetje L. Lukežič.

23) Dr. Andrej Pavlica, **«Cvetje z vrtov večnih višav»**. Gorica 1928. Premiato stabilimento tipografico L. Lukežic, Gorizia.

24) **«Dr. Janez Evžen Krek»**. 1865-1927. Za desetletnico njegove smrti napisal Trentar. Gorica 1928. Založila «Goriška straža» v Gorici. Tiskala «Katoliška tiskarna» v Gorici.

25) **«Goriška pratika»** za leto 1929. Izdala uprava «Goriške straže». Natisnila «Katoliška tiskarna» v Gorici.

26) **«Glasba in ljubezen»**. Povest. Spisal Pavel Keller. Prevedel dr. Anton Kacin. Katoliška knjigarna. Gorica 1928. Tiskala «Katoliška tiskarna» v Gorici.

27) **«Vedež»**, žepni koledarček za leto 1929. Izdala in založila knjigarna Štoka v Trstu. Tiskala tiskarna «Edinost» v Trstu.

28) **«Ljudska pratika»** za leto 1929. Izdala uprava «Malega lista». Natisnila tiskarna Spazzal v Trstu.

29) **«Žepni koledarček»** za leto 1929. Natisnila in založila tiskarna «Edinost» v Trstu.

30) Ernest Radetič, **«Kad se užge mlada krv...»** i druge istarske pripovijesti. U Trstu 1928. Izdanje «Istarske Riječi». Slike i inicijale od M. Bambiča. Naslovna slika od prof. A. Sirka. Tisak tiskare «Edinost» u Trstu.

31) **«Izgubljeni»**, roman iz pomorskega života. Po angleskom priredio Barba Šime. 1928. Izdala «Istarska Riječ» u Trstu. Tiskala tiskara «Edinost» u Trstu.

32) **«Pretvarjanje prezimena na talijanski oblik»**. 1928. Izdala «Istarska Riječ» u Trstu. Tisak tiskare «Edinost» u Trstu.

33) **Narodni koledar za Istru Franina i Jurina za proštu godinu 1929**. Izdala «Istarska Riječ» u Trstu. Tisak tiskare «Edinost» u Trstu.

34) **«Danica»**, koledar za godinu 1929. Izdalo društvo Sv. Mohora za Istru s odobrenjem biskupskog ordinarijata u Trstu. Tisak «Katoliške tiskarne» u Gorici.

Od prej izišlih knjig moramo omeniti še dvojezično knjizico **«Programma normale provvisorio per le scuole popolari elementari (scuole elementari e corso popolare)»** — **«Provizorični normalni učni načrt za ljudske početne šole (početne šole in ljudski tečaj)»**. Izdal Generalni Civilni Komisarijat za Julijsko krajino. Tiskal «Stabilimento Tipografico Herrmanstorfer». Trieste 1920. — Slovenski prevod se odlikuje po slabem jeziku in netočnosti.

Tiskarna Edinost

je izdala in ima v zalogi:
od zbirke književne družine „Luč“:

I. serijo :

F. Bevk: **Kresna noč.**
F. M. Dostojevski: **Tuja žena in mož pod posteljo.**
„Luč“, poljudno - znanstveni zbornik I

II. serijo :

S. Slavec: **Ubogi Uštin.**
V. S. Reymont: **Tomek Baran.**
„Luč“, poljudno - znanstveni zbornik II.

III. serijo :

F. Bevk: **Vihar.**
K. M. Čapek Chod: **Hojka Nedonošen.**
„Luč“, poljudno - znanstveni zbornik III.

IV. serijo :

D. Feigel: **Na skrivnostnih tleh.**
J. M. Vazov: **Hadži Ahil in druge povesti.**
„Luč“, poljudno - znanstveni zbornik IV.

Vsaka serija stane L 4.—, po pošti L 5.—.

Razen tega ima še v zalogi:

V. J. Križanovska: **Pajčevina.** . . . L. 10.—,
po pošti L. 11.50
L. Andrejev: **Anfisa.** . . . L. 2.50, " " " 2.80
F. Bevk: **Jakec in njegova ljubezen.** . . L. 2.50,
po pošti L. 2.80
Venec domačih pravljic. . . L. 2.—, " " " 2.50
Iz starih časov. . . . L. 2.—, " " " 2.50

